

4—5 april

Debatter m. m.

Tisdagen den 4 april

Sid.

Interpellation av herr Jansson, Erik, ang. användningen av viss kronan tillhörig mark i Solna och angränsande områden	3
--	---

Onsdagen den 5 april

Anslag under femte huvudtiteln:

Om tandvårdsförmåner åt ungdom	5
Om statsbidrag till driften av familjedaghem	12
Utrustning av beredskapssjukhus	18
Personalutbildningen vid ungdomsvårdsskolorna	19
Medelsanvisningen till statens ungdomsråd	20
Bidrag till vissa hjälpmedel för handikappade	22
Yrkesinspektionen	24
Den s. k. 80-procentregeln vid inkomst- och förmögenhetsbeskattningen	26
Taxering såsom jordbruksfastighet eller annan fastighet	29
Avdraget vid beskattningen för traktamentskostnader	31
Familjebeskattningen	39
Om åtgärder för en effektiv rättsvård	46
Om offentligt biträde i vissa intagnings- och utskrivningsärenden	55
Om förhandlingsrätt för pensionärer	60
Om åtgärder för att minska arbetsbalansen inom lantmäteriet ..	61

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 5 april

	Sid.
Statsutskottets utlåtande nr 5, ang. utgifterna inom socialdepartementets verksamhetsområde	5
— nr 45, om ersättning för skador genom naturkatastrof m. m.	26
Bevillningsutskottets betänkande nr 13, ang. den s. k. 80-procentregeln vid inkomst- och förmögenhetsbeskattningen	26
— nr 17, ang. taxering såsom jordbruksfastighet eller annan fastighet	29
— nr 18, ang. hundskatten	31
— nr 19, ang. ändring i taxeringsförordningen	31
— nr 20, ang. familjebeskattningen	39
— nr 21, ang. beskattningen av vinst å totalisator vid hästtävlingar	46
— nr 22, om överlåtelse av AB Tipstjänst till Sveriges riksidrottsförbund	46
Första lagutskottets utlåtande nr 15, om allmän försäkring mot skada genom brott	46
— nr 19, ang. klinisk prövning av vissa medel för födelsekontroll	46
— nr 20, om inrättande av en socialdomstol	46
— nr 21, om ersättning åt enskild för kostnad i förvaltningsförfarande	46
— nr 22, om åtgärder för en effektiv rättsvård	46
Andra lagutskottets utlåtande nr 17, ang. offentligt biträde i vissa intagnings- och utskrivningsärenden enligt lagen om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall	55
— nr 20, ang. ändring i lagen om medling i arbetstvister, m. m.	60
— nr 21, om förhandlingsrätt för pensionärer	60
— nr 22, om ökade möjligheter att erhålla studielån	61
— nr 23, om studiesociala förmåner vid svensk skola i u-land ..	61
— nr 24, om ersättning från den allmänna försäkringen för resekostnader vid sjukdom	61
Tredje lagutskottets utlåtande nr 18, om ett särskilt rättsinstitut för upplåtelse av jord till skogsbruk	61
— nr 19, om ett enhetligt identifieringsljus på utryckningsfordon i de nordiska länderna	61
— nr 20, om undersökning vid bilprovning av koloxidhalt	61
— nr 21, ang. backspegel på motorfordon	61
Jordbruksutskottets utlåtande nr 4, om åtgärder för att minska arbetsbalansen inom lantmäteriet	61
— nr 6, om biologisk prövning av kemiska bekämpningsmedel	67
— nr 7, ang. statligt stöd till trädgårdsnäringens rationalisering m. m.	67
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 12, om undervisning i hemvård och hushållsarbete för manliga pensionärer	67

Tisdagen den 4 april

Kammaren sammanträdde kl. 16.00; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Ledighet från riksdagsgöromålen för deltagande i Nordiska rådets session i Helsingfors beviljades herr *Palme* den 5 april, herr *Lange* för tiden den 4—den 6 april samt herr *Sträng* för tiden den 5 och den 6 april.

Herr FÖRSTE VICE TALMANNEN yttrade:

Jag ber att få meddela att en skrivelse från justitiedepartementet inkommit innehållande följande uppgifter:

Med hänsyn till sambandet mellan proposition nr 100 om bostadspolitiken och den blivande nya hyreslagen har arbetet inom justitiedepartementet på en lagrådsremiss beträffande hyreslagen bedrivits med sikte på att kunna tillhandahålla ledamöterna ett exemplar av remissen innan tiden för väckande av motioner i anledning av proposition nr 100 utgår. Om inte tryckeritekniska hinder möter i sista stund kommer lagrådsremissen att kunna utdelas till ledamöterna torsdagen den 6 april.

Föredrogos och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 5 och 45, bevillningsutskottets betänkanden nr 13 och 17—22, första lagutskottets utlåtanden nr 15 och 19—22, andra lagutskottets utlåtanden nr 17 och 20—24, tredje lagutskottets utlåtanden nr 18—21, jordbruksutskottets utlåtanden nr 4, 6 och 7 samt allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 12.

Anmäldes och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 81, med förslag till kungörelse om ändrad lydelse av 76 § 1 mom. byggnadsstadgan den 30 december 1959 (nr 612);

nr 82, med förslag till lag om ändrad lydelse av 35 § 4 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370); och

nr 87, med förslag till lag om ändrad lydelse av 34 § arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1).

Interpellation ang. användningen av viss kronan tillhörig mark i Solna och angränsande områden

Herr JANSSON, ERIK, (s) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! I de norra delarna av Storstockholm planerar nu såväl Stockholms stad som dess närmaste grannar för den fortsatta bebyggelsen. Generalplaner föreligger och detaljplaner är klara eller under utarbetande. För Järvafältet är en stor nordisk arkitektävlan nyss avgjord gällande för den mark som enligt avtal inköpts från kronan.

I det omfattande planarbetet ingår självfallet prognoser över den framtida befolkningstätheten, behovet av skolor, sociala inrättningar, fritidsområden m. m. En nödvändig detalj när det gäller bl. a. det beräknade trafikunderlaget är bostadsområdenas omfattning i förhållande till arbetsplatsernas storlek. En någorlunda tillförlitlig prognos kan här göras när det gäller planläggningen av den mark kommunerna själva äger eller som med hjälp av planinstitutet kan påverkas.

Interpellation ang. användningen av viss kronan tillhörig mark i Solna och angränsande områden

Tyvänn finns områden framför allt inom Solna stad och vissa delar strax norr därom, som i planhänseende kan betecknas som vita fläckar på kartan. Det är de kronan tillhöriga och vid den s. k. järvafältsförsäljningen undantagna marken. Hit hör bl. a. två regementsområden. Utflyttningen av statliga institutioner har bl. a. nämnts, men ingenting är känt för den oinvidge. Sker några förberedelser sker de i tyshet, vilket är beklagligt inte minst för berörda kommuner.

Nya arbetsplatser — om det blir sådana — kräver bostäder, olika slag av service, biluppställningsplatser o. d. Allt detta anordningar som kommunerna ytterst kommer att ställas ansvariga för. Det vore under sådana förhållanden rimligt begära att kronan i god tid håller berörda kommuner underrättade om sina planer. Inte minst viktigt är detta ur samordningssynpunkt. De kronan tillhöriga markområdena kan inte isoleras utan måste i planhänseende på något sätt inordnas med övrig bebyggelse.

Med anledning av det sagda hemställer jag att till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få ställa följande frågor:

1) Är herr statsrådet beredd lämna besked om vilka dispositioner som

eventuellt förberedes för markanvändningen i de delar av norra Solna och angränsande områden som äges av kronan?

2) Är herr statsrådet beredd medverka till att berörda kommuner får del av statens avsikter i så god tid att ett verkligt medinflytande i stadsplanarbetet kan garanteras?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spørsmål finge framställas.

Anmälades och bordlades följande motioner:

nr 733, av herrar *Dahlén* och *Bengtsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 32, angående omorganisation av riksdagens ombudsmannaämbe- ten; samt

nr 734, av herr *Holmberg m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 32, angående omorganisation av riksdagens ombudsmannaämbeten.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 16.05.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Onsdagen den 5 april

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Herr talmannen yttrade, att han efter samråd med andra kammarens talman finge föreslå, att första kammaren ville besluta att vid sammanträde, som komme att hållas onsdagen den 12 i denna månad, företaga val av valmän och suppleanter för utseende av ej mindre fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret än även suppleanter för fullmäktige i nämnda bank och kontor.

Detta förslag antogs.

Herr **FÖRSTE VICE TALMANNEN** erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Jag ber att få föreslå att kammaren måtte besluta att antalet suppleanter för de valmän som skall utse fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret jämte suppleanter för dem bestämmas till tio.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Herr talmannen tillkännagav, att herr *Sörenson* låtit anmäla, att han på grund av sjukdom vore urståndsatt att under den närmaste tiden deltaga i riksdagsarbetet.

Föredrogs och hänvisades till lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 81, med förslag till kungörelse om ändrad lydelse av 76 § 1 mom. byggnadsstadgan den 30 december 1959 (nr 612).

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 82, med förslag till lag om ändrad lydelse av 35 § 4 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Föredrogs och hänvisades till lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 87, med förslag till lag om ändrad lydelse av 34 § arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1).

Vid föredragning av motionerna nr 733 och 734 hänvisades desamma, såvitt de avsåge instruktion för riksdagens ombudsmän, till lagutskott och i övrigt till konstitutionsutskottet.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1967/68 inom socialdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—11

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 12

Om tandvårdsförmåner åt ungdom

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till sjukförsäkringen för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 480 miljoner kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet haft följande motioner till behandling, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Bengtson* och *Dahlén* (I: 397) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Ohlin* och *Hedlund* (II: 512), dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sveningsson* (I: 523) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Turesson* och *Magnumsson* i Borås (II: 661).

Om tandvårdsförmåner åt ungdom

I motionerna I: 397 och II: 512 hade, såvitt nu vore i fråga, anhållits, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag, innebärande att ungdom i åldern 16—19 år skulle äga rätt till samma tandvårdsförmåner som nu gällde inom mödratandvården.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten hemställt,

I. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 523 och II: 661 till Bidrag till sjukförsäkringen för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 480 000 000 kronor;

II. att motionerna I: 397 och II: 512, såvitt avsåge tandvårdsförmåner för ungdom, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I sitt yttrande hade utskottet å sid. 5 och 6 i det tryckta utlåtandet anfört bland annat följande:

»I de nämnda motionerna I: 397 och II: 512 föreslås riksdagen begära förslag som syftar till en förbättring av den förebyggande tandvården och upplysningsverksamheten på detta område. Utskottet finner det angeläget inte minst att tandvårdsbehovet minskas genom en effektiv profylaktisk verksamhet särskilt bland barnen. Den väsentliga del av denna verksamhet som bedrivs inom eller i anslutning till den organiserade barntandvården är, som motionärerna anför, främst en huvudmännens uppgift. Möjligheterna härvidlag till ökad effektivitet torde komma att beröras av utredningen. Även upplysningsverksamheten i övrigt bedrivs i inte ringa omfattning. De nämnda motionerna bör därför inte heller i denna del föranleda någon riksdagens åtgärd.»

Reservationer hade avgivits

a) av herrar *Kajser, Per Jacobsson, Edström, Åkerlund, Nils-Eric Gustafsson, Harald Pettersson, Mattsson, Gustafsson* i Skellefteå, *Källstad, Nilsson* i Tvärålund och *Mundebo*, vilka ansett,

att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under II hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 397 och II: 512, såvitt anginge tandvårdsförmåner åt ungdom, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag, innebärande att ungdom i åldern 16—19 år skulle äga rätt till samma tandvårdsförmåner som nu gällde inom mödratandvården;

b) av herrar *Kajser, Per Jacobsson, Edström, Åkerlund, Nils-Eric Gustafsson, Harald Pettersson, Mattsson, Gustafsson* i Skellefteå, *Källstad, Nilsson* i Tvärålund och *Mundebo*, vilka ansett, att det nyss återgivna stycket av utskottets motivering bort erhålla följande lydelse:

»I de nämnda motionerna I: 397 och II: 512 föreslås riksdagen begära förslag som syftar till en förbättring av den förebyggande tandvården och upplysningsverksamheten på detta område. Utskottet finner det angeläget att vårdbehovet minskas genom en effektiv profylaktisk verksamhet särskilt bland barnen. Visserligen är en väsentlig del av denna verksamhet främst en huvudmännens uppgift. Olika möjligheter till omedelbara statliga initiativ torde emellertid finnas och utskottet biträder därför motionsyrkandena på denna punkt, samtidigt som utskottet även finner det angeläget att utredningen jämväl uppmärksammar dessa spörsmål.»

Herr JACOBSSON, PER, (fp):

Herr talman! I den utredning om tandvårdsförsäkring som lades fram 1965 pekas det på att de flesta människor i vårt land har behov av tandvård så gott som varje år. Svårigheterna att tillgodose detta behov känner vi. Där spelar ju många faktorer in. Bristen på tandläkare och personal är ett av hindren, men även andra omständigheter inverkar härvidlag.

Vi har genom folktandvården åtminstone i princip fri skoltandvård, men även på detta område brister det, som vi vet. Man har inte resurser att gå igenom skolklasserna så regelbundet som det i många fall vore önskvärt, men i stort sett kan man väl säga att vi har en någorlunda kontinuerlig tandvård upp till 15—16-årsåldern. Därefter blir det sämre. Ungdomarna går fortfarande i skolan. De har kanske lång studietid framför sig, och de har i de flesta fall inga egna inkomster. Det har konstaterats att i dessa åldrar tandvården ofta blir allvarligt försummad. Detta förhållande illustreras bl. a. av att de värnpliktiga behöver väsentligt längre behandlingstid än det övriga vuxenkielentelet. Man har med andra ord beträffande ålderskielentelet 16—19 år kunnat konstatera en eftersläpning i tandvården, som dels är tidskrävande och svår att återhämta och dels även har vållat skador som är svåra att reparera.

Problemet är hur man skall kunna varaktigt förbättra situationen på detta område. Detta har också vi reserverter frågat oss. Vi har stannat för att föreslå att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om förslag innebärande att ungdom i åldern 16—19 år skall äga rätt till samma tandvårdsförmåner som gäller inom mödratandvården. Detta innebär att ungdomar i dessa åldrar skall erhålla fri tandvård i den utsträckning som vederbörande tandläkare bedömer erforderlig inom ramen för de bestämmelser, som i förevarande fall gäller.

Utskottets majoritet avvisar förslaget med den motiveringen, att en reform på detta område bör anstå intill dess den tillsatta utredningen lämnats tillfälle att framlägga sitt förslag. Hårtill är väl bara att säga att det ligger fara i dröjsmål, att man egentligen inte behöver någon vägledning av en utredning för att konstatera det faktiska läget och att ett bifall till reservationen inte utesluter en anpassning till de eventuella ändringar i beslutade bi-

Om tandvårdsförmåner åt ungdom
dragsformer vartill utredningens förslag kan komma att föranleda.

I reservationen b tar vi upp frågan om förebyggande åtgärder genom en effektiv profylaktisk verksamhet. Detta är ju av särskild vikt inte minst när det gäller barnen. Det är väl riktigt, som utskottet säger, att denna verksamhet i första hand är sjukvårdshuvudmännens uppgift. Men om man nu inte vill vara alltför formell kan det också sägas, att detta ingalunda bara är en förebyggande hälsovårdsuppgift för huvudmännen utan i hög grad en samhällets angelägenhet, där staten i första hand borde sätta in sina resurser.

Jag yrkar, herr talman, bifall till reservationerna a och b på denna punkt.

Herr SVENSSON (s):

Herr talman! Utöver vad herr Jacobson sagt skulle det väl inte vara så mycket att tillägga. Han redogjorde ju även på ett fullt riktigt sätt för utskottsmajoritetens ställningstagande.

Sjukförsäkringsutredningen lade i sitt betänkande 1965 fram förslag om en tandvårdsförsäkring inom den allmänna försäkringens ram. I fråga om barn-tandvården fann utredningen, att det nu gällande systemet med kostnadsfri, organiserad vård inom folktandvården var den bästa ordningen. Vid remissbehandlingen av förslaget om tandvårdsförsäkring har remissinstanserna, främst landstingen i egenskap av huvudmän för folktandvården, understrukt behovet av ytterligare utredning och klarlägganden. Socialministern har i början av året tillsatt en utredning för översyn av de problem som behöver kartläggas. Utskottsmajoriteten kan därför inte finna det vare sig lämpligt eller riktigt att ta ställning, innan den utredningen blivit klar. Vi förutsätter givetvis att det inte kommer att ta alltför lång tid innan översynen är avslutad.

Vid behandlingen av mittenpartier-nas motioner i dessa frågor har utskot-

Om tandvårdsförmåner åt ungdom

tet haft att syssla med en hel katalog av ärenden, och det har inte varit lätt att i alla sammanhang foga in dem på det rätta sättet. Utskottet återkommer därför på olika punkter. Den nu föreliggande frågan kommer tillbaka i punkt 51, och jag skall redan nu motivera utskottets ställningstagande även på den punkten.

Som framgår av reservation b vill motionärerna att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall hemställa om en förbättrad förebyggande tandvård. Några delade meningar mellan majoriteten och motionärerna i fråga om vikten av denna tandvård föreligger inte, men ståndpunktstagandena har ändå blivit skiljaktiga. Redan nu förekommer en ganska betydande upplysningsverksamhet på tandvårdsområdet i bl. a. skolorna, såväl från huvudmännens sida som från statens sida. Den är kanske inte tillräcklig, men vi anser att även denna delfråga bör lösas i samband med det ställningstagande som får göras när utredningen blivit klar.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets utlåtande vad beträffar punkten 12.

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Jag har anslutit mig till det från mittenpartierna framförda yrkandet om att riksdagen skall begära ett förslag rörande tandvårdsförmåner av samma natur som i fråga om mödratandvården, gällande ungdom i åldern mellan skoltandvårdens avslutande och fram till och med 19 år. Att det är en mycket angelägen uppgift att se till att dessa ungdomar får tandvård, därom torde vi väl alla vara överens. Som vi har hört, har man ju också satsat på vissa bestämda åtgärder för att så skulle bli fallet.

Skoltandvården innebär ju inte bara undersökning av skolbarnens tänder och erforderlig behandling under skolåldern, utan också att man försöker lära skolungdomen en god tandhygien

och vänja den vid att regelbundet söka tandläkare. Som vi också har hört, bedrivs på många håll en profylaktisk verksamhet som går ut på att instruera barnen i fråga om tandhygien och att ge fluorbehandling, vilken kan ske på olika sätt. Det kan också direkt utläsas av de förkortade behandlingstiderna att den förebyggande verksamheten har medfört förbättrade förhållanden och en mer eller mindre betydande nedgång av den s. k. kariesaktiviteten.

Många ungdomar vänder sig ändå inte till tandläkare. Det kan finnas olika skäl till det, men jag skall inte stanna vid dem. Herr Jacobsson nämnde bl. a. att många ungdomar går i skolan och saknar inkomster och att detta skulle vara ett rimligt skäl till att de inte uppsöker tandläkare.

De åtgärder som man hittills har gjort för att stimulera dessa ungdomar till att söka tandläkare har givetvis inte varit särskilt effektiva. Ungdomarna kan emellertid vända sig till folktandvården och där få behandling efter en i princip med 25 procent reducerad taxa. Vissa landsting har reducerat taxan ytterligare. Eftersom det är svårt att få tid vid folktandvården, kanske även denna möjlighet inte har betytt någon egentlig effektiv hjälp.

Vi vet att folktandvårdstaxan redan i och för sig är en subventionerad taxa. När sjukförsäkringsutredningen behandlade denna fråga kom den fram till att folktandvårdstaxan svarar emot endast ungefär 60 procent av de reella kostnaderna. Sannolikt har det väl blivit en förändring med ytterligare sänkning sedan dess. Det visar dock att den kostnad som tandvården skulle innebära för dessa ungdomar om de lyckades komma till folktandvården vore ganska överkomlig. Finge man använda samma metodik som vid mödratandvården, där det ges återbäring på en taxa, som är avsedd att vara realistisk, innebure det också en betydande nedsättning av kostnaderna för tandvården, och den skulle i princip kunna

äga rum hos vilken tandläkare som helst. Tandläkarna är ju fria i sin taxerättning, och återbäringstaxan är fixerad. Det innebär naturligtvis att återbäringen inte blir så stor som man har tänkt sig. Under sjukförsäkringsutredningens undersökning beträffande mödravårdstaxan fann man, att återbäringen varierade inom olika delar av landet men höll sig mellan 50 och 70 procent av de kostnader som vederbörande hade fått erlægga. Det är klart att en sådan reducering av kostnaderna skulle vara av värde även för dessa ungdomar.

En sådan här reform kostar pengar. Hur mycket kan den kosta? Det är mycket svårt att beräkna. Är tandvården kontinuerlig, d. v. s. regelbundna besök sker varje år och åtgärder vidtages varje år, blir de åtgärder som krävs inte så omfattande varje gång och behandlingen inte så dyr.

Gruppen ungdomar i åldern 17—19 år, som det här alltså framför allt gäller, omfattar ungefär 350 000 individer. Av dem är 15 000 nyblivna mödrar. Dessa får mödratandvård nio månader före förlossningen och även nio månader efter, tillsammans ungefär ett och ett halvt år. Det innebär att omkring 22 500 kvinnor i de aktuella åldrarna är redan åtnjuter mödratandvård. Hur många som redan nu får sin behandling genom folktandvården är svårt att säga, och det är alltså besvärligt att ange hur många som nu inte får en ordentlig vård. Kostnaderna för mödratandvården — det gäller ungefär 120 000 nyblivna mödrar per år som åtnjuter vård i ett och ett halvt år, alltså 180 000 personer som skall få vård under året — uppgår till ungefär 17 miljoner kronor. Det är mycket svårt att beräkna hur stora kostnaderna för den föreslagna reformen kan bli, men de kommer väl att ligga någonstans i den trakten. De blivande och de nyblivna mödrarna är ju särskilt utsatta för tandskador, på samma sätt som det har visat sig att dessa ungdomar är.

Om tandvårdsförmåner åt ungdom

Man får emellertid tillbaka en del av kostnaderna även på annat sätt. Som herr Jacobsson redan påpekat har det visat sig att behovet av tandvård för värnpliktiga ungdomar blir mycket mindre om de har fått en regelbunden tandvård under åren mellan tiden för skolans avslutande och värnpliktstjänstgöringen. Man har till och med kunnat räkna ut att för varje år som tandvårdsluckan — d. v. s. tidpunkten mellan den sista ordentliga genomgången av tänderna och fram till värnpliktsåldern — blir större så ökar den erforderliga behandlingstiden i genomsnitt med mellan 22 och 23 minuter per värnpliktig. Eftersom den genomsnittliga behandlingstiden för de värnpliktiga är 4 timmar 24 minuter kan man förstå att varje år i det avseendet betyder mycket. Även med hänsyn härtill är det alltså svårt att beräkna kostnaderna för den föreslagna reformen. Jag tycker emellertid inte att de förefaller vara oöverkomliga.

Också av det skälet har jag kunnat ansluta mig till reservationen.

Den förebyggande tandvården är ett stort kapitel och en fråga som var föremål för diskussion i riksdagen för inte så länge sedan. Särskilt gäller detta den förebyggande tandvården för de små barnen. Man kan ju fråga sig hur det skall vara möjligt att komma längre på den vägen. Är det möjligt att tandhygienisterna skall kunna hjälpa till att skapa en bättre tandhygien hos barnen på ett tidigare stadium? Jag besökte för något år sedan ett land där man hade en regelbunden tandvård i stort sett från tvåochettioårsåldern. Man hade där inom barntandvården tandläkare med enklare utbildning än vad vi har, en ordning som våra experter på området inte har velat rekommendera. Men det är möjligt att tandhygienisterna kan hjälpa till så att förhållandena blir bättre. Även i det landet har det sagts att det fanns en tandvårdslucka bland ungdomarna; skador på tänderna inträffade alltså

Om tandvårdsförmåner åt ungdom

efter det att skoltandvården hade slutat och fram till den tidpunkt då de kom under tandläkarbehandling igen. Det är alltså nödvändigt att man inte bara siktar på profylax inom tandvården, utan att man också försöker att överbrygga den tandvårdlucka som jag nyss nämnde om.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationerna.

Herr JACOBSSON, PER, (fp):

Herr talman! Jag ber att till alla delar få instämma i de synpunkter som herr Kaijser har anfört, vilka jag finner mycket väsentliga i detta sammanhang. Jag skulle emellertid vilja säga ett par ord beträffande frågan om upplysning och förebyggande verksamhet på tandvårdsområdet.

Det är alldeles riktigt, som herr Rikard Svensson påpekade, att en betydande verksamhet på detta område sker genom skolorna, genom skriftspridning och på andra sätt. Det är riktigt att så sker, och man kan på den vägen sannolikt också nå vissa resultat. Jag skulle tro att upplysningsverksamheten framför allt i skolorna kan ha stor betydelse.

Vad jag emellertid aldrig förstått är att vi inte i större utsträckning än vad som sker anlitar de massmedia som står till vårt förfogande i form av TV, radio och andra masskommunikationer. Jag tror att man på det området skulle kunna nå goda resultat. Jag kan som sagt inte begripa varför man inte i större utsträckning än nu utnyttjar dessa upplysningsmedia på detta område och på många andra områden som berör hälsovårdsfrågor och där en sådan upplysning kunde nå fram till den stora allmänheten och säkerligen göra mycket god effekt.

Vi har anledning att verkligen på allvar överväga detta när vi diskuterar formerna för denna upplysningsverksamhet. Jag kan inte tänka mig att man — även om man hyser en aldrig

så grundmurad principiell motvilja mot t. ex. reklam i TV — skulle kunna ha några invändningar att göra mot upplysningsverksamhet i denna form.

Herr statsrådet ASPLING:

Herr talman! Jag instämmer gärna med herr Jacobsson i att det är önskvärt att våra massmedia mer än hittills ägnar sig åt en saklig upplysning på sådana här väsentliga områden. Detta skulle ur många synpunkter vara värdefullt, vilket jag också haft tillfälle att i andra sammanhang understryka.

Jag begärde emellertid, herr talman, ordet för att göra några kommentarer.

Herr Svensson har redan framhållit att vi har tillsatt en utredning som tar sikte på att undersöka folktandvårdens läge i dag, dess resurser och dess utbyggnad. Det kan naturligtvis finnas skäl för en reform, som speciellt tar sikte på åldrarna mellan 17 och 19 år. Det kan emellertid med fog anföras skäl för att även andra kategorier i så fall borde komma i åtnjutande av en separat reform, t. ex. folkpensionärerna.

Jag vill tillägga att jag i direktiven bl. a. framhållit att man från tandläkarhåll framfört att det, även om folktandvården liksom hittills i princip står öppen för alla, synes ofrånkomligt att ungdomar får förtursrätt till behandling för att samhället inte skall behöva finna sina tidigare utlagda kostnader vara utgivna förgäves. Detta är alltså ett uttalande från tandläkarhåll, som jag i direktiven citerat.

Jag framhåller emellertid också i direktiven att dessa frågor bör prövas av utredningen. Att nu föregripa utredningens överväganden genom att rycka ut vissa grupper, för vilka man genomför delreformer på försäkringssidan, kan jag icke anse vara klokt.

Herr talman! Låt mig göra ett tillägg beträffande de förebyggande åtgärderna. Jag hade i denna kammare för en tid sedan tillfälle att i en diskussion med herr Svanström påpeka att utredningen har att behandla även denna frå-

ga, d. v. s. de åtgärder som sätts in i förebyggande syfte. Jag har i direktiven framhållit att man bör ta sikte på vad som anförts av 1961 års sjukförsäkringsutredning och vad som framkommit under remissbehandlingen i anledning härav beträffande de förebyggande åtgärderna.

Vi har i dag väsentligt bättre kunskaper än tidigare när det gäller hur den mest utbredda av tandsjukdomarna, karies, kan motverkas. De insatser som nu görs från skolornas och landstingens sida är naturligtvis av utomordentligt stort värde. Låt mig gärna framhålla att de resultat, som redan har framkommit av exempelvis behandlingen i skolorna, där barnen nu bl. a. får mera regelbundna sköljningar med fluor, har varit tydligt positiva, och jag skulle tro att denna verksamhet alltmer kommer att utvecklas i fortsättningen.

Herr talman! Jag har även på denna punkt velat understryka att utredningen i sitt arbete har ett uppmärksamma också dessa frågor.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt angående vardera momentet av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan samt därefter särskilt rörande viss del av utskottets motivering.

På gjord proposition bifölls utskottets i mom. I gjorda hemställan.

Därefter gjorde herr talmannen i enlighet med de avseende mom. II framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Kaijser m. fl. vid punkten avgivna, med a betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Om tandvårdsförmåner åt ungdom

Herr *Jacobsson, Per*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 12 mom. II, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Kaijser m. fl. vid punkten avgivna, med a betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom upprensning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Per*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 71;

Nej — 51.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Vidkommande den del av utskottets motivering, som å sid. 5 i det tryckta utlåtandet började med orden »I de» och å sid. 6 slutade med »riksdagens åtgärd» gjorde herr talmannen propositioner, först på godkännande av densamma samt vidare därpå att kammaren skulle godkänna den motivering, som föreslagits i den av herr Kaijser m. fl. vid punkten avgivna, med b betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på godkännande av utskottets motivering i denna del, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Om statsbidrag till driften av familjedaghem

Herr *Jacobsson, Per*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner den del av motiveringen i statsutskottets utlåtande nr 5 punkten 12, som på sid. 5 börjar med orden »I de» och på sid. 6 slutar med »riksdagens åtgärd», röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den motivering, som föreslagits i den av herr *Kajser* m. fl. vid punkten avgivna, med b betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Per*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 67;

Nej — 54.

Punkterna 13—20

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 21**Om statsbidrag till driften av familjedaghem**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till driften av barnstugor för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 28 miljoner kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet behandlat följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av

herrar *Dahlén* och *Bengtson* (I: 204) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Hedlund* och *Ohlin* (II: 260),

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Diesen* (I: 400) och den andra inom andra kammaren av fru *Sundberg* (II: 515).

I motionerna I: 204 och II: 260 hade anhållits, att riksdagen måtte a) besluta om statsbidrag till av kommunerna bedriven familjedaghemsvksamhet i enlighet med vad i motionerna anförts och till Bidrag till driften av familjedaghem för budgetåret 1967/68 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 6 miljoner kronor; b) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till definitiv utformning av det statliga stödet till familjedaghemsvksamheten; samt c) i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala sig för åtgärder för att förbättra familjedaghemsvksamheten samt för de allmänna åtgärder för förbättrad barntillsyn som i motionerna anförts.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt,

I. att riksdagen måtte till Bidrag till driften av barnstugor för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 28 000 000 kronor;

II. att motionerna I: 400 och II: 515 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

III. att motionerna I: 204 och II: 260, såvitt de avsåge statsbidrag till familjedaghemsvksamhet och förslag till definitiv utformning av det statliga stödet, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

IV. att motionerna I: 204 och II: 260, såvitt de avsåge skrivelse till Kungl. Maj:t, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herrar *Per Jacobsson*, *Edström*, *Nils-Eric Gustafsson*, *Harald Pettersson*, *Mattsson*, *Gustafsson* i Skellefteå, *Källstad*, *Nils-*

Om statsbidrag till driften av familjedaghem

son i Tvärälund och *Mundebo*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under III hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 204 och II: 260, såvitt nu vore i fråga,

a) besluta om statsbidrag till av kommunerna bedriven familjedaghemsvksamhet och till Bidrag till driften av familjedaghem för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 6 000 000 kronor,

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till definitiv utformning av det statliga stödet till familjedaghemsvksamheten.

Herr JACOBSSON, PER, (fp):

Herr talman! Genom att antalet förvärvsarbetande kvinnor ständigt stiger, alltså det förhållandet att båda föräldrarna har arbete utom hemmet, ökar också behovet av barntillsyn i olika former i mycket hög grad. För närvarande beräknar man att antalet barn under sju år med förvärvsarbetande föräldrar uppgår till omkring 200 000. Det är naturligtvis en ganska osäker siffra, men gjorda undersökningar har visat att man rör sig omkring det talet.

Siffran är säkerligen ständigt stigande. Under sådana förhållanden är det också naturligt att man måste pröva olika utvägar för att lösa barntillsynen. En av dem är att öka intresset för barndaghemsvksamheten genom ett statligt stöd för denna form av barntillsyn.

Jag tycker inte att man behöver i detta sammanhang ta upp någon diskussion om frågan i vad mån den ena eller den andra formen skall ha företräde framför den andra. Jag tror att vi behöver många olika former på detta område, om vi skall kunna tillgodose det ständigt växande behovet. Ingen vill bestrida att barnstugorna i många avseenden, inte minst ur pedagogiska och socialmedicinska synpunkter, har stora förtjänster. Men det måste å andra si-

dan sägas att det är en dyr form av barntillsyn, att den är personalkrävande och att även om vi ökar utbyggnadstakten mycket kraftigt på detta område kommer det att vara en utväg som står ett mycket begränsat antal till buds.

Utskottet anser att frågan om statsbidrag till barndaghemsvksamhet kräver mycket ingående överväganden och att man bör avvakta vad familjedaghemsvutredningen kommer att säga. Det är klart att det är av intresse att få reda på vad utredningen kommer att säga. Här finner vi det dock framför allt vara av vikt att något verkligen händer och att man så snart som möjligt vidtager åtgärder som är ägnade att stimulera just denna gren av barntillsynsvksamheten.

Det är väl inte heller alldeles riktigt att frågan är helt outhärdad. Socialstyrelsen, som väl inte alldeles saknar insikter i dessa ting, har i olika sammanhang förordat statsbidrag till familjedaghemsvksamheten och även framhållit att denna form av barntillsyn i många fall är den enda som kan erbjudas och att den också i vissa fall kan vara att föredra framför tillsyn i barnstuga.

Dessa synpunkter har vi också närmare utvecklat i vår reservation. Vi föreslår — och då utgår vi från den förutsättningen att statsbidraget skall utgå med cirka 25 procent av kommunernas bruttokostnader — att ett förslagsanslag på 6 miljoner kronor skall anvisas för ändamålet och att Kungl. Maj:t fastställer provisoriska bidragsregler. Samtidigt med att vi föreslår detta framhåller vi också angelägenheten av att förslag om en mera definitiv lösning av denna fråga så snart som möjligt föreläggas riksdagen.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Fru HAMRIN-THORELL (fp):

Herr talman! Det är en kär gammal bekant, denna familjedaghemsv-

Om statsbidrag till driften av familjedaghem

mamma, som är aktualiserad vid punkten 21 i statsutskottets utlåtande nr 5, där det behandlas en motion av folkpartiet, vilken avstyrkts av majoriteten av utskottet men tillstyrkts av en del reservanter. Jag skall tillåta mig att skissera situationen med några ord.

Antalet daghemsplatser kommer att fördubblas inom två år till 25 000 från 12 000. Men även med en sådan sjudande aktivitet räcker inte platsantalet på långa vägar till de 170 000 förvärvsarbetande mammorna med barn under 7 års ålder. »Barndaghemmen behöver ett komplement. Ett sådant komplement är familjedaghemmet. Men då måste förutsättningen vara att bidraget medverkar till en ökad numerär av familjedaghem... och en välbehövlig standardlyftning av dessa hem. Det åstadkommer man emellertid inte med några statsbidragskronor som portioneras ut med strikkan. (Socialstyrelsen föreslog i fjol 2 kronor per dag.) Ett eventuellt statsbidrag måste vara stort nog för att kunna förknippas med bestämda villkor... Villkor t. ex. att kommunen betalar dagmamman ordentligt — låt säga 18—20 kronor om dagen — att omkostnaderna för gästbarnet beräknas realistiskt och blir avdragsgilla vid beskattning, att inkomsterna av ett par, tre dagbarn skall ge en dagmamma tillräckligt underlag för ATP-poäng och att arrangemanget förutsätter en stabilisering av verksamheten med halv- eller helårskontrakt mellan kommunen och dess auktoriserade familjedaghem. Men detta ökar också kraven på henne. Hon kan behöva genomgå en orienteringskurs om principerna för barnuppfostran. Hon kan behöva hålla regelbunden kontakt med daghemmen eller någon barnavårdsnämndens konsult för att rådfråga dessa i brydsamma situationer. Hon kan behöva läkarundersökning både av sig själv, sin familj och den lille gästen utifrån. — — — Inte alla barn nämligen passar på institutioner. Det gäller infektionskänsliga, blyga eller på annat sätt lite avvikande

barn, som behöver en lugnare hemmiljö under bortovaron från den egna mamman. Familjedaghemmet är därvid alternativet.

Den motsättning som har rått mellan daghem och familjedaghem borde avvecklas. Den är ofruktbar och har hindrat familjedaghemmens utveckling. Det är nu på tiden att ändra attityden och välkomna familjedaghemmet som ett nödvändigt komplement.»

Nu tror kanske kammarens ledamöter, att jag suttit hemma i går vid mitt skrivbord och utarbetat denna förträffliga skildring av behovet av familjedaghem och skisserat, hur en verkligt god dagmamma skall fungera. Men det är fullständigt fel. Jag måste med sorg tillstå att jag förmodligen, om jag nu försökt, inte kunnat skildra det hela så bra som här gjorts. Varje ord från och med »Barndaghemmen behöver ett komplement. Ett sådant komplement utgör familjedaghemmet» och till och med det jag sist läste upp »— — — välkomna familjedaghemmet som ett nödvändigt komplement» är skrivet av förra statsrådet fru Ulla Lindström i en artikel i Vår bostad. Det var därför bara för mig att skriva av detta.

Det vill med andra ord säga, att folkpartiets synpunkter äntligen blivit socialdemokraternas. Det går nämligen aldrig att förneka att vi för fyra år sedan första gången begärde att statsmakterna med sitt stöd skulle komplettera daghemmen med familjedaghem. Sedan dess har vi tjatat och tjatat om samma sak, men vi har aldrig rönt det minsta intresse från socialdemokraternas sida — i varje fall har det inte tagit sig uttryck i en enda röst i riksdagen till förmån för statsmakternas bistånd till familjedaghemmen.

Men nu har samma sak blivit så aktuell och nödvändig för socialdemokraterna, och då skulle jag vilja veta ett par saker. Vi har tyvärr ingen av dem som har särskilt intresserat sig för familjedaghemmen närvarande här i kammaren, vare sig fru Lindström, frö-

Om statsbidrag till driften av familjedaghem

ken Mattson eller statsrådet Aspling, men jag skulle ändå vilja ställa ett par frågor.

Var det inte lika nödvändigt att skapa bra betingelser för familjedaghemmen för fyra år sedan som det är nu?

Vad har hänt sedan dess?

Om vi redan för fyra år sedan tagit initiativ och stimulerat kommunerna till att bygga ut även familjedaghemmen, skulle vi ha besparat många föräldrar stora bekymmer för placeringen av sina barn, och barnen skulle ha fått större trygghet och lugn.

Vad har gjort att det intresse som framför allt de socialdemokratiska kvinnorna visat under den senaste tiden inte förrän nu har nått riksdagen? Var det uteslutande för att förslaget om utbyggd familjedaghemsvärksamhet kommit från fel håll och från fel parti? I så fall har man på taktikens och politikens altare offrat en stor skara familjer. Jag kan inte finna annat ord än att det är bristande politisk och intellektuell hederlighet — för att använda ett mycket mildt uttryck — som har bidragit till att vi inte förrän nu har kommit fram till att över huvud taget diskutera ett förslag om familjedaghem.

Nu finns det chans att visa ett verkligt intresse genom att rösta för reservationen. Men det lär inte ske, ty i så fall hade inte utskottet skylt ifrån sig på gammalt sedvanligt manér och sagt att regeringen nu tagit hand om detta och att vi får vänta och se. Jag erinrar mig en sann historia från en debatt i andra kammaren, där fiskaren Olle Johansson, som nu har lämnat riksdagen, hade motionerat om en fyr för att västkustfiskarna skulle ha lättare att orientera sig. Han fick avslag på den, men erhöll, vad vi här brukar kalla, en välvillig skrivning. Han sade då på sitt äkta västkustmål: »Då är det väl bäst att jag åker hem till mina fiskare och säger att de får styra efter en välvillig skrivning.» Jag har samma känsla, att vi till familjer, med små barn, där bäge makarna arbetar nu

måste säga: Ni får sköta era barn efter en välvillig skrivning från riksdagen!

Kom inte och säg att folkpartiet har velat bygga ut familjedaghemmen på daghemmens bekostnad, ty det är en direkt osanning — jag tycker inte om ordet lögn. Vi har hela tiden starkt framhållit, att familjedaghemmet är ett komplement till daghemmet och ingen ersättning samt att kommunerna i så hög takt som möjligt skall bygga ut daghemsvärksamheten.

Jag tycker det är stor skada att statsrådet Odhnoff, som förmodligen är »ille faciet» på detta område, inte är i kammaren och kan ta del av den historiska utvecklingen. Det skadar nämligen inte att veta vad ens eget parti har sagt, tyckt och *inte* gjort. Men det är ju möjligt att statsrådet senare kan få ta del av det ändå.

Jag skall, herr talman, sluta med detta och ber att få instämma i det yrkande om bifall till reservationen, som har framförts av herr Per Jacobsson.

Häri instämde herr *Nyman* (fp).

Herr **KAIJSER** (h):

Herr talman! Representanter för vårt parti står inte bakom denna reservation, utan vi har varit med om utskottets yttrande. Det beror inte på att vi skulle ha något bristande intresse för familjedaghemmen. Vi anser också att familjedaghemmen är ett nödvändigt och mycket nyttigt komplement till de vanliga daghemmen. Även vi har under flera år talat om betydelsen av familjedaghemmen, framför allt för sådana barn som fru Hamrin-Thorell nyss nämnde om.

Förra året höll jag ett långt anförande i denna fråga här i kammaren och utgick därvid från vissa principiella reflexioner angående daghemsvärksamheten över huvud taget. Jag framhöll bland annat att vi tidigare har tyckt att familjedaghemmen skulle kunna klara sig utan statsbidrag. Ty om de hem vilkas barn man tog hand om inom

Om statsbidrag till driften av familjedaghem

familjedaghemmen fick ett tillräckligt och realistiskt förvärvsavdrag, så skulle det medföra att mödrarna kunde lämna sina barn till familjedaghem utan att det behövde medföra några särskilda extra kostnader. Jag påpekade emellertid förra året att jag hade ändrat uppfattning på grund av vissa förhållanden, som gjorde att man trots allt kunde vara i behov av statsbidrag för familjedaghemsvetsksamhet. Jag nämnde då också att vi önskade att den saken ytterligare skulle utredas. Det pågår just nu en utredning om familjedaghemmen inom departementet. Det är tråkigt att den inte är färdig i år. Jag hoppas dock att den inte skall dröja så länge samt, som fru Hamrin-Thorell sade, att den utredningen verkligen skall ta vara på de positiva värden som familjedaghemmen har. Den bör behandla de krav man bör ställa på en god familjedaghemsvetsksamhet och även i övrigt lösa familjedaghemmens förhållanden så att mycket snart en utökad vetsksamhet kan komma i gång och bli ett fullödigt komplement och inte bara komplement till utan understundom en bättre ersättning för de stora daghemmen.

Herr SVENSSON (s):

Herr talman! Jag skulle kunna nöja mig med att instämma i herr Kaijzers anförande. Han tillhör ju majoriteten inom utskottet i denna fråga. Även förra året, när riksdagen fattade beslut om det nya systemet med barnstugor och barn tillsynsvetsksamhet, förelåg motioner om familjedaghemsvetsksamhet, vilka utskottets majoritet inte kunde ansluta sig till. Utskottet har intagit samma ställning i år.

Det föreligger uppgifter om att den nu tillsatta utredningen som skall syssla med dessa frågor kommer att bli färdig med sitt arbete inom en ganska snar framtid, och då får vi ju möjlighet att på ett helt annat sätt bedöma denna

fråga. Vi vill från utskottsmajoritetens sida gärna understryka, att vi inte på något sätt har tagit ställning vare sig för eller emot familjedaghemsvetsksamheten. Vi väntar på vad utredningen kommer att säga. På detta material har vi då möjlighet att bygga en hållbar och förnuftig synpunkt.

Att före en utredning, som skall ligga till grund för ett beslut, ta så bestämd ståndpunkt som fru Hamrin-Thorell nyss gjorde är väl ganska oförsiktigt. Man vet ändå inte riktigt vad utredningen kommer att föreslå. Det var också verkligen intressant att höra att fru Lindströms ståndpunkt i fru Hamrin-Thorells ögon har blivit så bra, att fru Hamrin-Thorell nu kan skriva av hennes artiklar utan vidare. Så lät det sannerligen inte när fru Lindström i egen skap av statsråd svarade för detta gebit; då var tonen en helt annan.

Jag vet inte — och jag skall inte heller lägga mig i det — om man har rätt att skriva av andras artiklar utan vidare. Det får väl fru Hamrin-Thorell själv fundera över.

Vidare frågar fru Hamrin-Thorell vad som har hänt under de fyra år som gått sedan folkpartiet gjorde sin framstöt i fråga om barnstugevetsksamheten. Då sade vi på socialdemokratiskt håll absolut nej, men förra året kunde alla här i riksdagen fatta ett så klokt och förståndigt beslut, att det var värt beröm.

Ja, fru Hamrin-Thorell, här hade det nya hänt, att det hade lagts fram en utredning som låg till grund för beslutet; den visade på vilken väg man bäst skulle kunna lösa detta problem. Med stöd av den utredningen och de fakta som vi den gången hade på bordet, både i utskottet och sedan i riksdagen, så fattade vi beslutet. Jag hoppas att det kommer att gå precis på samma sätt när den nu sittande utredningen blir färdig. Då får vi möjlighet att ta ståndpunkt och lösa även denna fråga.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Om statsbidrag till driften av familjedaghem

Fru **HAMRIN-THORELL** (fp):

Bara en replik, herr talman!

Jag tror att tryckfrihetslagen tillåter vem som helst att citera en artikel, om hon eller han talar om precis var den har tagits och vem som har författat den. Här behöver jag alltså inte ha dåligt samvete för att jag citerade fru Lindström så pass utförligt som jag gjorde.

Jag ifrågasatte om inte den utredning herr Svensson talat om kunde ha kommit till stånd för fyra år sedan. Då togs frågan upp och diskuterades. Fru Lindström var då medlem av regeringen och hade detta område särskilt under sitt beskydd, men den gången ville varken hon eller någon annan i regeringen eller i socialdemokratiska partiet höra på de motiveringar och argument som framfördes till förmån för en utredning.

Om man då hade följt vårt förslag, hade utredningen nu varit färdig och vi hade kunnat fatta beslut i dag i stället för att såsa på detta sätt.

Den gången kunde jag inte instämna med fru Lindström, men sedan hon lämnat regeringen har hon på ett ytterst föredömligt sätt intagit en annan och självständigare hållning till vissa samhällsproblem. I en del av dem närmar hon sig i hög grad vad folkpartiet anser, i varje fall på detta område.

Min uppfattning om regeringens inställning till denna fråga var den som jag nyss framförde.

Herr **SVENSSON** (s):

Herr talman! Till fru Hamrin-Thorells senaste inlägg vill jag bara säga, att det är tur för fru Hamrin-Thorell, att fru Lindström alltjämt tillhör riksdagen. Annars hade väl inte fru Hamrin-Thorell något intresse att stå här och citera henne i denna fråga.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner beträffande utskottets i förevarande punkt gjorda

hemställan komme att framställas först särskilt angående mom. I och II, därefter särskilt rörande mom. III samt vidare särskilt i fråga om mom. IV.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i mom. I och II hemställt.

Vidare gjorde herr talmannen enligt de avseende mom. III förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson, Per*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 21 mom. III, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Per*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 81;

Nej — 38.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Anslag till utrustning av beredskapssjukhus

Därpå bifölls på gjord proposition utskottets i mom. IV gjorda hemställan.

Punkterna 22—80.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 81

Anslag till utrustning av beredskapssjukhus

Kungl. Maj:ts hade föreslagit riksdagen att dels medgiva, att det på riksstaten för budgetåret 1961/62 uppförda reservationsanslaget Anskaffande av viss laboratorieutrustning m. m. finge disponeras även under budgetåret 1967/68, dels ock till Utrustning m. m. av beredskapssjukhus vid krig eller krigsfara för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 6,3 miljoner kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Dahlén* och *Bengtson* (I: 510) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Hedlund* och *Ohlin* (II: 644), hade anhållits, att riksdagen måtte till Utrustning m. m. av beredskapssjukhus vid krig eller krigsfara för budgetåret 1967/68 anvisa ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 1,3 miljoner kronor minskat reservationsanslag av 5 miljoner kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på återopade grunder hemställt,

I. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 510 och II: 644 till Utrustning m. m. av beredskapssjukhus vid krig eller krigsfara för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 6 300 000 kronor;

II. att riksdagen måtte medgiva, att det på riksstaten för budgetåret 1961/62 uppförda reservationsanslaget Anskaffande av viss laboratorieutrustning m. m. finge disponeras även under budgetåret 1967/68.

Vid punkten hade reservation avgivits av herrar *Per Jacobsson*, *Edström*, *Nils-Eric Gustafsson*, *Harald Pettersson*, *Mattsson*, *Gustafsson* i Skellefteå, *Källstad*, *Nilsson* i Tvärålund och *Mundebo*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under I hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 510 och II: 644 till Utrustning m. m. av beredskapssjukhus vid krig eller krigsfara för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 5 000 000 kronor.

Herr **JACOBSSON, PER**, (fp):

Herr talman! På denna punkt skall jag fatta mig mycket kort.

Vi föreslår i reservationen en minskning av anslaget till utrustning av krigsberedskapssjukhus med 1,3 miljon kronor. Jag skall inte närmare utveckla motiveringen för detta förslag. Vi anser nog, att de skäl som föranleder en mera restriktiv behandling av försvarsanslagen innevarande år — alltså rent budgetmässiga synpunkter i första hand — även bör kunna motivera en begränsning av utgifterna på denna punkt. Det anslag som vi föreslår medger dock i huvudsak en oförändrad takt i anskaffningarna för de ändamål som det här gäller.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr **SVENSSON** (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera momentet av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan.

Därefter gjorde herr talmannen enligt de rörande mom. I framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson, Per*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 81 mom. I, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen änyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Per*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 87;

Nej — 36.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

På sedermera gjord proposition bifölls utskottets i mom. II gjorda hemställan.

Punkterna 82—87

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 88

Ang. personalutbildningen vid ungdomsvårdsskolorna

I enlighet med Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte till Ungdomsvårdsskolorna: Personalutbildning för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 200 000 kronor.

Herr **KARLSSON, GÖRAN**, (s):

Herr talman! Jag har begärt ordet på den här punkten för att ta upp en detalj i fråga om ungdomsskoleverksamheten, en nog så viktig detalj för den delen, nämligen personalutbildningen och de krav som man för närvarande ställer på dem som anställs som assistenter vid ungdomsvårdsskolorna.

Tyvärr råder det brist på folk i assistentkarriären. Orsakerna kan man tvivla om, men jag vill framhålla en. För närvarande tillåter inte socialstyrelsen att personer med mångårig erfarenhet från ungdomsvårdsarbete blir assistenter utan att de har en viss teoretisk bakgrund. Om de inte har examensmeriter får skolorna stå utan assistenter. Om en person kan barnavårdslagen framlänges och baklänges, så hjälper det inte. Även om han har aldrig så lång erfarenhet och har gått den långa vägen från vårdare till tillsyningsman har han ingen chans att kunna få en assistenttjänst i exempelvis 17 lönegraden. En sådan tjänst är förbehållen personer med socionomexamen, akademisk examen eller liknande.

Det har visat sig att skolorna har svårt att få assistenter den vägen. Vid den ungdomsvårdsskola där jag är ordförande, Långanäs vid Eksjö, finns det fyra assistenttjänster. Av dessa är i dag bara två besatta, och för en kort tid sedan var endast en tjänst besatt. De andra tjänsterna uppehölls av tillsyningsmän som »beordrades» till tjänsten under en viss tid. Men de hade ingen chans, hur goda meriter i fråga om er-

Ang. medelsanvisningen till statens ungdomsråd

farenheter och kunnighet de än hade, att få den tjänst som de faktiskt skötte. Jag tycker att den ordning som här praktiseras inte är bra.

Jag har velat begagna detta tillfälle för att säga att examensmeriter givetvis är bra — sådana skall naturligtvis värdesättas — men vi skall inte glömma bort att det finns människor med lång erfarenhet och med stor kunnighet på detta område, som mycket väl skulle kunna besätta dessa tjänster och kanske kunna sköta dem betydligt bättre än nyexaminerade från olika institut. Jag tycker att det skulle vara rimligt om man vid besättandet av dessa tjänster toge hänsyn till den praktiska erfarenheten i större utsträckning än som för närvarande sker.

Det har sagts att man inom kriminalvården använder en helt annan taktik; där har folk med lång erfarenhet och kunnighet på området möjlighet att få motsvarande tjänster. Jag skulle gärna se att man från socialstyrelsens sida i fortsättningen följde en liknande linje.

Jag har, herr talman, velat begagna tillfället att ta upp denna fråga under den nu föredragna punkten. Jag har inget annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

I detta anförande instämde fru *Wal-lentheim* (s).

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

Punkten 89

Utskottets hemställan bifölls.

*Punkten 90***Ang. medelsanvisningen till statens ungdomsråd**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Viss upplysningsverksamhet i ungdomsfrågor för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 600 000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Strandberg* (I: 289) samt den andra inom andra kammaren av herr *Krönmark* och fru *Kristensson* (II: 361), hade yrkats, att riksdagen skulle avslå Kungl. Maj:ts förslag om ett anslag för budgetåret 1967/68 av 600 000 kronor till statens ungdomsråd, vars verksamhet därigenom förutsattes upphöra.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt,

I. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 289 och II: 361, såvitt rörde medelsanvisning, till Viss upplysningsverksamhet i ungdomsfrågor för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 600 000 kronor;

II. att motionerna I: 289 och II: 361, till den del de ej behandlats under I, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Kaijser*, *Åkerlund*, *Schött* och *Turesson* samt fröken *Ljungberg*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den lydelse, som i reservationen avgivits, samt att utskottet bort under II hemställa, att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 289 och II: 361, till den del de ej behandlats under I, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anført om dispositionen av anslaget.

Reservanterna hade bland annat ansett, att den verksamhet, som anslaget möjliggjorde, skulle anförtrors Sveriges ungdomsorganisationers landsråd.

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Det gäller här ett anslag på 600 000 kronor som skulle ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för viss upplysningsverksamhet i ungdomsfrågor.

Kungl. Maj:t har hittills ställt använt medel för denna verksamhet till

Ang. medelsanvisningen till statens ungdomsråd

förfogande för statens ungdomsråd. Vi reservanter ställer oss mycket tveksamma till lämpligheten av att ha ett litet statligt dirigerat organ som planläggare av kampanjer, i vilka det fria och frivilliga ungdomsväsendet skall inrangeras. Vi anser att det med fullt förtroende skall kunna uppdragas åt Sveriges ungdomsorganisationers landsråd, som är de frivilliga ungdomsorganisationernas eget organ, att handha den uppgiften. Av de 600 000 kronorna, som statens ungdomsråd tilldelas, går inte mindre än 175 000 kronor till administrationskostnader. Vi tycker att det är ett stort belopp. Vi förmenar att verksamheten kan skötas bättre om det uppdrages åt Sveriges ungdomsorganisationers landsråd att sköta denna verksamhet.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen vid denna punkt.

Herr SVENSSON (s):

Herr talman! Denna fråga har kommit igen år efter år ända sedan man beslöt att inrätta statens ungdomsråd år 1959. Då beviljades 600 000 kronor i anslag, och den summan har stått fast. Dessa 600 000 kronor har alltså i dag betydligt mindre värde än år 1959.

Utskottets majoritet har ansett, att det inte finns anledning att frånga Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt. Den verksamhet, som statens ungdomsråd bedriver för att samordna arbetet mellan och med frivilliga ungdomsorganisationer och myndigheter, och den materiel och annat, som statens ungdomsråd ställer till skolornas och hemmens förfogande, är väl inte helt värdelös. Jag tror att den har stor betydelse. Menar man allvar med att vilja stödja ungdomsverksamheten i denna form, är detta anslag det mest blygsamma man kan tänka sig.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Vår reservation går inte ut på att anslaget skall tas bort. Vi föreslår i stället att det skall kanaliseras en annan väg. Vi tror att man kan ha ett sådant förtroende för ungdomsorganisationernas eget organ att ungdomsorganisationerna inte såsom nu skall behöva ledas av ett litet statligt organ.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vartdera momentet av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls utskottets hemställan i mom. I.

Därefter gjorde herr talmannen i enlighet med de avseende mom. II framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Kaijser* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 90 mom. II, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt

Ang. bidrag till vissa hjälpmedel för handikappade

hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Kaijser* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 97;
Nej — 22.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 91—103

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 104***Ang. bidrag till vissa hjälpmedel för handikappade**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till vissa hjälpmedel för handikappade för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 33 miljoner kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Kaijser* och *Enarsson* (I: 403) samt den andra inom andra kammaren av fröken *Ljungberg* och fröken *Wetterström* (II: 510), hade föreslagits, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om prövning av gällande kungörelse och tillämpningsbestämmelser rörande Bidrag till vissa hjälpmedel för handikappade i syfte att avlägsna hinder för ett rationellt utnyttjande av bidraget på sätt i motionerna angivits.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt,

I. att riksdagen måtte till Bidrag till vissa hjälpmedel för handikappade för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 33 000 000 kronor;

II. att motionerna I: 403 och II: 510 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herrar *Kaijser*, *Åkerlund*, *Schött* och *Turesson* samt fröken *Ljungberg*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under II hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 403 och II: 510 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om prövning av gällande kungörelse och tillämpningsbestämmelser rörande bidrag till vissa hjälpmedel för handikappade i syfte att avlägsna hinder för ett rationellt utnyttjande av bidragen på sätt i motionerna angivits.

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Föreliggande punkt gäller anslag till vissa hjälpmedel åt handikappade. Möjligheterna för de handikappade att erhålla sådana hjälpmedel har förbättrats genom att förteckningen över bidragsberättigade hjälpmedel har utökats och genom att ordinationsrätten har vidgats. Detta har skett genom av medicinalstyrelsen utgivna föreskrifter. Såvitt jag vet utgavs de senaste av dessa i slutet av förra året.

Det finns emellertid bestämmelser som medför att vissa grupper av handikappade inte kommer i åtnjutande av dessa förmåner, grupper som man tycker också borde ha rätt till sådana bidrag. Tack vare den tekniska utvecklingen har vi nu också fått vissa särskilt utformade hjälpmedel, vilka emellertid de handikappade genom dessa bestämmelser inte kan komma i åtnjutande av.

De bestämmelser jag åsyftar går ut på att hjälpmedlet i fråga skall lämnas av ortopediska skäl och att det skall vara särskilt avsett för handikappade. Det ter sig t. ex. föga rationellt att en person, som har svåra cirkulationsrubbingar, astmatiska besvär eller rörelsehinder på grund av ålderdomssvaghet, för att ta de exempel som är anförda i motionen, inte kan få bidrag till rullstol, vilket däremot kan utgå till en handikappad som är rörelsehindrad på

Ang. bidrag till vissa hjälpmedel för handikappade

grund av reumatiska besvär och förlamningar. Dessa personer befinner sig ju i ungefär samma situation.

Som exempel på den andra typen av olägenheter med dessa bestämmelser kan jag nämna, att bidrag till terränggående rullstol försedd med respirator kan utgå till rullstolen men inte till respiratorn, eftersom tillhandahållandet av en sådan är en sjukvårdsangelägenhet. Man kan alltså inte få bidrag till kombinationen av dessa hjälpmedel, något som är nödvändigt för att t. ex. en polioskadad med andningsinsufficiens skall kunna föra ett rörligt liv.

Ett annat exempel som också illustrerar detta förhållande är bidragsgivningen till den typ av skrivmaskin, som vissa i övre extremiteterna totalförlamade människor använder, nämligen en s. k. sug- och blåsskrivmaskin, som drivs med sug- och blåsrörelser. Bidrag kan utgå till den särskilda apparatur, som behövs för detta ändamål, men inte till själva skrivmaskinen.

Vi tycker att detta är olämpligt och vi anser att Kungl. Maj:t borde kunna göra om gällande kungörelser och tillämpningsbestämmelser på så sätt att dessa typer av handikappade och dessa typer av hjälpmedel skulle kunna få bidrag och ersättas på samma sätt som de andra.

Herr talman! Detta är kontentan av reservationen under punkt 104. Jag ber att få yrka bifall till denna reservation.

Herr SVENSSON (s):

Herr talman! Riksdagen beslöt 1964 att även bestämmelserna om de sistnämnda bidragen skulle ingå i en kungörelse om statsbidrag för ortopediska hjälpmedel m. m. Det väsentliga i detta var att bidragsgivningen avsevärt vidgades och kom att omfatta ett betydande antal hjälpmedel i jämförelse med tidigare.

1965 års riksdag lämnade Kungl. Maj:t ett begärt bemyndigande att vidta ändringar i reglerna för bidrag till hjälp-

medel för rörelsehindrade. Medicinalstyrelsen har sedan fått i uppdrag att utarbete förslag i fråga om rätten att ordinera hjälpmedel för den dagliga livsföringen. Med stöd av riksdagens bemyndigande utfärdade Kungl. Maj:t 1965 nya bestämmelser om statsbidrag till vissa hjälpmedel för handikappade.

Vid 1966 års riksdag, alltså förra året, uttalade statsutskottet med anledning av en motion i ämnet, att »utskottet utgår från att Kungl. Maj:t och vederbörande myndigheter noggrant följer utvecklingen på ifrågavarande område och vidtar erforderliga åtgärder för en ändamålsenlig anpassning av bidragsreglerna». Detta uttalande vill utskottet understryka även i år.

Med detta anser vi att Kungl. Maj:t och berörda myndigheter har möjligheter att ompröva kungörelsen och bestämmelserna efter hand som det behövs, och vi förutsätter att de också följer frågan med uppmärksamhet.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera momentet av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls utskottets hemställan i mom. I.

Sedermera gjorde herr talmannen enligt de rörande mom. II förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Kajser* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en

Anslag till yrkesinspektionen

omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 104 mom. II, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Kaiser* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 82;

Nej — 31.

Därjämte hade 8 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 105—112

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 113**Anslag till yrkesinspektionen**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Yrkesinspektionen: Avlöningar för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 6 667 000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Werner* (I: 89) och den andra inom andra kammaren av fru *Ryding m. fl.* (II: 121), hade föreslagits, a) att riksdagen skulle bifalla hemställen från arbetarskyddsstyrelsen om inrättandet av 11 förste distriktsingenjörstjänster och till Yrkesinspektionen: Avlöningar för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslags-

anslag av 6 842 000 kronor, samt b) att riksdagen skulle uttala sig för att specialinspektionerna borde underställas arbetarskyddsstyrelsen och att yrkesinspektionens organisation med hänsyn härtill borde bli föremål för närmare översyn.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på återopade grunder hemställt,

I. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 89 och II: 121, såvitt nu vore i fråga, till Yrkesinspektionen: Avlöningar för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 6 667 000 kronor;

II. att motionerna I: 89 och II: 121, såvitt anginge specialinspektionerna, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr WERNER (k):

Herr talman! Vid förra årets riksdag tog vår grupp upp frågan om upprustning av arbetarskyddet och en förstärkning av yrkesinspektionen. Utskottet fann då inte anledning att närmare pröva behovet av en sådan och verkställde inte heller någon remiss, exempelvis till några fackliga organisationer. Man anförde bl. a. att ingen framställning förelåg från arbetarskyddsstyrelsen i frågan.

Ungefär vid samma tidpunkt som dessa förslag behandlades här i riksdagen torde man i flera fackförbund och enskilda fackföreningar ha varit sysselsatt med att formulera motioner till förbundskongresser och till LO-kongressen om just behovet av arbetarskyddsverkets förstärkning och yrkesinspektionens effektivisering. I detta sammanhang finns det också anledning ställa frågan, om nuvarande arbetarskyddslag och dess tillämpningsföreskrifter motsvarar de anspråk som det nutida arbetslivet ställer. Dessa frågor får vi dock tillfälle diskutera i ett senare sammanhang. Jag skall därför av-

stå från vidare resonemang på den punkten.

I år föreligger vad utskottet saknade förra året, nämligen en begäran från arbetarskyddsstyrelsen om nya tjänster. Man begär 11 nya tjänster, vilket regeringen och utskottet prutat ned till 6 tjänster. Det är i och för sig ingen stor ekonomisk fråga det rör sig om, men vad betyder inte denna prutning i praktiken?

I propositionen säger socialministern, att den genomsnittliga tiden mellan besöken på samma arbetsställe sedan 1950-talet förlängts från 2,4 till 3,4 år. Inrättandet av nya tjänster innebär alltså bara en viss återhämtning från en inträdd försämring. Jag tycker att det finns anledning att ställa frågan: Är det inte på tiden mot bakgrunden av allt det rika material, som redovisades inte minst vid förra årets LO-kongress, att man siktar till en reell förbättring av arbetarskyddet?

Jag vill anföra ytterligare ett exempel. Vid Svenska fabriksarbetareförbundets kongress förra året skrev dess förbundsstyrelse i anslutning till väckta motioner följande: »Vid en granskning av Arbetarskyddsverkets nuvarande resurser kan emellertid konstateras uppenbara brister, som i förhållande till behoven tycks tillta år från år.»

Vid LO-kongressen underströks i utlåtandena med anledning av den rad motioner, vilka ur olika synvinklar krävde en förstärkning av arbetarskyddet och yrkesinspektionen, dessa framförda synpunkter. Ingen behöver således tvivla på den mycket starka opinion, som finns inom den fackliga rörelsen i denna fråga. Det är bara att beklaga att inte departementschefen och utskottet varit så lyhörda för denna opinion, att man velat tillmötesgå arbetarskyddsstyrelsens begäran om inrättande av 11 nya tjänster, som styrelsen motiverar med de förlängda inspektionsintervallerna.

Låt mig också något beröra frågan om specialinspektionernas överförande

Anslag till yrkesinspektionen

till arbetarskyddsstyrelsen. Denna fråga aktualiserades i en motion från vår grupp vid förra årets riksdag. Vi gav då olika exempel på den bristande samordningen mellan de olika inspektionsorganen på grund av att dessa inte sorterar under samma centrala organ.

I debatten i denna fråga förra året pekade jag på att vid den bekanta tunnelolyckan i Stockholm tillkallades allmänna yrkesinspektionen för att göra en omedelbar utryckning. Detta skedde också, men det var egentligen endast bergmästarämbetet med stationsort i Falun, som var berättigat att utföra inspektionen. Därifrån infann man sig givetvis också, men förklarligt nog inte med samma snabbhet som yrkesinspektionen i Stockholm.

Jag vill peka på fler exempel. Ett olycksfall inträffade i stockholmstrakten, då elström gick igenom höljet på en handklinga. Olyckshändelsen anmäldes till allmänna yrkesinspektionens första distrikt. En på området kunnig man skickades till platsen, och efter undersökning lokaliserades felet. Från yrkesinspektionens första distrikt tillställdes elinspektionen en rapport om olyckshändelsen. Rapporten föranledde elinspektionen att utdela en anmärkning, som gick ut på att allmänna yrkesinspektionen inte skulle befatta sig med elström och olycksfall på grund av dåligt material.

Jag tycker att det är ett anmärkningsvärt förhållande, att specialinspektioner sorterar under annat centralt organ än arbetarskyddsstyrelsen. Dessa tre är bergmästarämbetet, sprängämnesinspektionen och inspektionen av elektriska anläggningar — den senare i sin tur uppdelad på två byåer: kommerskollegiums elektriska byrå och statens elektriska inspektion. Detta kan inte motsvara en rationell organisation, utan kraven på nödvändig enhetlighet innebär att samtliga inspektionsorgan blir underställda arbetarskyddsstyrelsen.

Kan utskottets talesman förklara, var-

Ang. den s. k. 80-procentregeln vid inkomst- och förmögenhetsbeskattningen

för de krav som rests från den fackliga organisationen vid sprängämnesfabriken i Gyttopp om sprängämnesinspektionens överförande till arbetarskyddsstyrelsen — krav som rests upprepade gånger bl. a. i motion till förra årets LO-kongress och som kongressen gav sitt stöd — fortfarande skall nonchaleras? Kongressen erinrade om de skrivelser som överlämnats till cheferna för handels- och socialdepartementen i denna fråga och reste ånyo kravet på en utredning om ett sådant överförande. Finns det några som helst skäliga motiveringar att gå emot den fackliga rörelsens krav på en sådan utredning?

När det i utskottsutlåtandet framhålls, att man inte finner skäl till något riksdagens uttalande i ämnet, eftersom man förutsätter att frågorna om specialinspektionernas effektivitet även framgent följs av Kungl. Maj:t och berörda chefsmyndigheter, kan man knappast beskylla utskottet för någon större tankemöda när det gäller att allvarligt bemöta dessa förslag. Mina exempel, tycker jag, visar att det finns mycket att göra för att åstadkomma en rationellare, effektivare och inte minst en smidigare organisation på detta område.

Jag vill med detta, herr talman, yrka bifall till motionsparet I: 89 och II: 121.

Herr SVENSSON (s):

Herr talman! Jag tänker inte i detta sammanhang ta upp någon diskussion med herr Werner om kongressuttalanden och annat, som kan ha förekommit de senaste åren. Utskottet har följt Kungl. Maj:ts förslag i denna fråga, vilket innebär en ökning med sex nya tjänster.

Det föreligger givetvis i detta fall som i alla andra fall en avvägningsfråga. Bara det lilla utskottsutlåtande, som vi här behandlar, innehåller över 130 punkter, och allesammans blir föremål för avvägningar — om man skall sätta in resurser i ökad omfattning eller låta anslagen förbli oförändrade. Be-

handlingssättet för denna fråga skiljer sig således inte från sättet att behandla andra frågor.

Kungl. Maj:t har stannat för sex nya tjänster av de elva begärda, vilket utskottet har tillstyrkt. Utskottet har behandlat denna fråga vid såväl 1965 som 1966 års riksdag, och ärendet är därför inte nytt för utskottet. Utskottet, som förutsätter att frågorna om specialinspektionernas effektivitet även framgent följes av Kungl. Maj:t och berörda myndigheter, finner ingen anledning att göra någon ändring i propositionens framställning och har således följt Kungl. Maj:ts förslag.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de därunder förekomna yrkandena gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i denna punkt hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 114—136

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 137

Lades till handlingarna.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 45, i anledning av väckta motioner om ersättning för skador genom naturkatastrof m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. den s. k. 80-procentregeln vid inkomst- och förmögenhetsbeskattningen

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 13, i anledning av väckta motioner angående den s. k. 80-procentregeln vid inkomst- och förmögenhetsbeskattningen.

Ang. den s. k. 80-procentregeln vid inkomst- och förmögenhetsbeskattningen

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 155, av herr *Gösta Jacobsson m. fl.*, och II: 198, av herr *Thylén m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning av frågan om sådan ändrad avfattning av 1952 års förordning med bestämmelser om begränsning av skatt i vissa fall, att den 80-procentiga reduktionsregeln vid inkomst- och förmögenhetstaxeringen bleve effektiv.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet av angivna orsaker hemställt, att de likalydande motionerna I: 155, av herr *Gösta Jacobsson m. fl.*, och II: 198, av herr *Thylén m. fl.*, angående den s. k. 80-procentregeln vid inkomst- och förmögenhetsbeskattningen, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Yngve Nilsson, Enarsson* och *Lothigius*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen, med bifall till de likalydande motionerna I: 155, av herr *Gösta Jacobsson m. fl.*, och II: 198, av herr *Thylén m. fl.*, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning av frågan om sådan ändrad avfattning av 1952 års förordning med bestämmelser om begränsning av skatt i vissa fall, att den 80-procentiga reduktionsregeln vid inkomst- och förmögenhetstaxeringen bleve effektiv;

2) av herrar *Erik Filip Petersson, Tistad* och *Gustafson* i Göteborg samt fru *Nettelbrandt*, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr **JACOBSSON, GÖSTA**, (h):

Herr talman! Det är inte första gången jag attackerar utformningen av den s. k. 80-procentregeln vid inkomstbeskattningen. Jag har gjort det därför att regeln till följd av sin konstruktion innebär en påtaglig praktisk orätt-

visa för vissa skattebetalare. Det är inte så många som drabbas, men även om de utgör ett fåtal bör de väl kunna göra anspråk på rättvisa och på att deras problem ägnas uppmärksamhet. Det gäller närmast en lagteknisk fråga. 80-procentregeln innebär att ingen skattskyldig i princip skall betala mer än 80 procent av sin sammanlagda inkomst i skatt till stat och kommun. Men regeln är inte effektiv. På grund av bestämmelsens konstruktion kan i de individuella fallen den sammanlagda skatten bli väsentligt högre än 80 procent. Regeln får nämligen inte inkräkta på de kommunala skatterna. Den får inte heller medföra att skatten nedbringas till lägre belopp än som motsvarar skatten på 50 procent av den skattepliktiga förmögenheten.

Det är framför allt den sistnämnda spärregeln som leder till orättvisor. Dessa har också ökat till följd av penningvärdeförsämringen. Bevillningsutskottets majoritet har ställt sig avvisande till utredningskravet — närmast med den motiveringen att den begärda ändringen skulle rubba grunderna för förmögenhetsbeskattningen. Man menar att förmögenheten som sådan ger en särskild skattekraft. Detta kanske var riktigt så länge beskattningen hölls relativt låg, men genom den automatiska skärpning av skatterna som följer i penningvärdeförsämringens spår har frågan kommit i ett annat och besvärligare läge. Förmögenheten som sådan kan väl rimligen inte ha någon extra skattekraft om, som det händer, hela avkastningen går åt till att betala skatten.

Det borde inte vara någon svår match att åstadkomma en acceptabel lösning på detta problem. Jag noterar med tillfredsställelse att finansministern omsider utlovat en ändring i det administrativa förhållandet att skattemyndigheterna icke skall beakta 80-procentregeln ex officio utan att regelns iakttagande kräver särskild ansökan till länsstyrelsen. Alltid en liten framgång!

Jag yrkar bifall till reservationen.

Ang. den s. k. 80-procentregeln vid inkomst- och förmögenhetsbeskattningen

Herr TISTAD (fp):

Herr talman! Folkpartiets ledamöter i bevillningsutskottet har i detta ärende avgivit en blank reservation. Jag vill motivera denna genom att understryka att vi inte saknar förståelse för de principiella synpunkter som framförts i motionerna. Vi anser emellertid att det problem som det här gäller bör lösas i samband med en allmän skattereform, som också bör inbegripa förmögenhetsbeskattningen.

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! Det är riktigt, som herr Jacobsson konstaterade, att det inte är första gången han attackerar denna skattebestämmelse. Om man lägger de synpunkter på det hela, som herr Jacobsson gör, är det naturligtvis riktigt att effektiviteten i lagstiftningen inte är hundraprocentig. Han erkänner ju dock själv att undantagen är mycket fåtaliga, och han erkände också att en förmögenhet i och för sig innebär skattekraft. Det blir sålunda fråga om rent tekniska arrangemang, om man inte vill åstadkomma en allmän lättnad av förmögenhetsbeskattningen.

Herr Jacobsson var tillfreds med att man skulle rationalisera på det sättet att myndigheterna omsider själva skulle meddela om vederbörande betalat för mycket skatt. Det är väl ett framsteg, men i sak innebär det ju ingenting.

Jag hade en gång tillfälle att tala med en mycket högvördig man, som var i den lyckliga omständigheten att han var intresserad för 80-procentregeln. Han frågade mig om jag tyckte det var riktigt att staten tar ut mera i skatt än vad vederbörande har i inkomst. Jag sade att i princip ansåg jag detta inte vara riktigt men att det sammanhänger med en massa omständigheter. I detta fall bestod förmögenheten av industriaktier i ett familjebolag, och då berodde det på hur taxeringsmyndigheterna uppskattar dessa aktiers värde. Vid ett närmare samtal kom vi fram till att

vederbörande inte precis var missnöjd med att den sparbössan som han hade i sin anläggning blev mer och mer fylld. Men han tyckte inte om att behöva skriva »underdånigst» till länsstyrelsen för att få tillbaka sina egna pengar.

Det höll jag med om och jag sade: Skriv bara namnet och adressen, så kommer pengarna tillbaka. Man behöver varken skriva underdånigst, högaktningfullt eller någonting annat.

Varför behöver man då över huvudet taget skriva?, frågade han. Jo, Ni är ju en stor skattebetalare. Om inte Ni skriver denna framställning, får flickorna på länsstyrelsen gå igenom hela registret av skattebetalare för att se efter var det finns någon som betalat mer än 80 procent. Därför har Ni intresse av att skriva.

Samtalet slutade med att han sade — jag var med i regeringen på den tiden —: Herr statsråd, det går att motivera allting här i världen!

Jag är säker på att det var riktigt, men kan vi få datamaskinerna att göra detta jobb, är vi överens om att man bör sätta in dem för att förenkla.

Det är också önskvärt att man får en så effektiv 80-procentregel som möjligt. Vi får väl se vad framtida skatteförslag kan innebära.

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr JACOBSSON, GÖSTA, (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka för den relativt välvilliga anda i vilken utskottets ärade ordförande i sitt nu hållna anförande behandlade denna fråga.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Yngve Nilsson m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall

Ang. taxering såsom jordbruksfastighet eller annan fastighet

till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson, Gösta*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 13, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Yngve Nilsson m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Gösta*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 95;

Nej — 24.

Därjämte hade 7 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ang. taxering såsom jordbruksfastighet eller annan fastighet

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 17, i anledning av väckta motioner angående taxering såsom jordbruksfastighet eller annan fastighet.

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 151, av herr *Hedström m. fl.*, och II: 199, av herr *Trana m. fl.*,

hade anhållits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om skyndsamt utredning och förslag beträffande de ändringar av kommunalskattelagen, som vid beaktande av de i motionerna påtalade bristerna ansåges erforderliga.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande betänkandet på anförda skäl hemställt, att de likalydande motionerna I: 151, av herr *Hedström m. fl.*, och II: 199, av herr *Trana m. fl.*, angående taxering såsom jordbruksfastighet eller annan fastighet, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr HEDSTRÖM (s):

Herr talman! Motion nr 151, som jag och några andra socialdemokrater har väckt i denna kammare, samt den likalydande motionen nr 199 i andra kammaren av herr *Trana m. fl.* behandlar en fråga som vi anser bör beaktas. Vi har nämligen uppmärksammat att det blir allt vanligare att kapitalstarka personer förvärvar mindre och icke rationella jordbruksfastigheter. Förvärven sker mest för fritidsändamål, men sedan sätter man i gång med omfattande reparationer och investeringar, som inte står i rimlig proportion till fastigheternas storlek eller avkastning. Genom att dessa fastigheter är taxerade såsom jordbruksfastigheter blir investeringarna avdragsgilla vid beskattningen, i den mån de kan betraktas såsom underhåll. Fritidsintresset är sålunda det avgörande för dessa köpare, och någon stadigvarande bosättning är det i regel inte fråga om.

I kommunalskattelagen stadgas att fastighet skall taxeras såsom jordbruksfastighet om den användes för jordbruk med binäringar eller skogsbruk. Om den däremot användes för annat ändamål skall den taxeras såsom annan fastighet. Det finns alltså bestämda regler som inte behöver misstolkas. Nu kan det emellertid förekomma fall där bostadsbeståndet på en sådan jord-

Ang. taxering såsom jordbruksfastighet eller annan fastighet

bruksfastighet är ganska betydande. Den areal åker som hör till fastigheten kanske är utarrenderad, och arealen skog och skogsmark anses enligt taxeringsmyndigheternas bedömning såsom icke ringa. Köparen hävdar i det aktuella fallet att han delvis behöver byggnaderna såsom administrationslokaler för att kunna sköta skogen. Han kräver med stöd av detta, att fastigheten skall taxeras såsom jordbruksfastighet. Det blir en svår nöt att knäcka. Vilken areal skog skall anses såsom ringa eller icke ringa? Någon praxis har icke utbildats på detta område, och bl. a. av denna orsak har vi tagit upp problemet till skärskådande i vår motion. Vi anser nämligen att förhållandena härvidlag inte är tillfredsställande. Vi är medvetna om att det inte är lätt att åstadkomma en ändring på detta område, men vi har funnit det vara lämpligt att närmare utreda frågan. Därför har vi varit djärva nog att ställa detta yrkande.

Utskottet har dock inte velat vara med om detta. Efter en som vanligt noggrann genomgång av hela frågekomplexet uttalar utskottet förståelse för de synpunkter som motionärerna har anfört och fortsätter: »Det kan knappast anses tillfredsställande att en skattskyldig som enbart för fritidsändamål förvärvar en från brukningssynpunkt mindre rationell jordbruksfastighet skall ha möjlighet att, med avdragsrätt vid taxeringen, göra stora investeringar i fastigheten.» Sedan anför utskottet att vissa svårigheter är förknippade med att ändra de nuvarande bestämmelserna i skattelagstiftningen och slutar med att säga: »Utskottet är därför f. n. inte berett att tillstyrka bifall till utredningsyrkandet men anser det angeläget att Kungl. Maj:t ägnar frågan uppmärksamhet.»

Med detta besked borde väl en motionär vara nöjd, särskilt detta att utskottet har ansett det angeläget att Kungl. Maj:t ägnar frågan uppmärksamhet, men ändå anser jag nog att starka skäl talar för bifall till motionsyrkan-

det om utredning av frågan. Det kan inte vara rimligt och rättvist att just de mest kapitalstarka och besuttna i samhället skall ha denna möjlighet att få extra favörer i skattehänseende.

Då det emellertid är utsiktslöst med annat yrkande än om bifall till utskottets betänkande, ställer jag inget yrkande om bifall till motionen. Jag tillåter mig ändå att till utskottets uttalande knyta förhoppningen att Kungl. Maj:t skall ägna frågan den uppmärksamhet som den utan tvivel förtjänar.

I detta anförande instämde herrar *Lage Svedberg* (s), *Augustsson* (s), *Manne Olsson* (s) och *Rönnerberg* (s).

Herr ERIKSSON, EINAR, (s):

Herr talman! Eftersom motionären inte ställde något yrkande, finns det föga anledning att närmare motivera det betänkande som föreligger.

Herr Hedström var angelägen framhålla att det är en socialdemokratisk motion som nu behandlas. Emellertid är det nog så i utskottet att det inte spelar så stor roll, om motionerna är »öronmärkta» med »s» eller någon annan partibeteckning, utan vi tar hänsyn till vad frågan gäller i sak. Det enda ovanliga som kan förmärkas i det här betänkandet är att utskottet är synnerligen välvilligt mot motionärerna. Som regel brukar ju inte ens det vara fallet. Anledningen till välviljan är självfallet att utskottet har bedömt det som angeläget att få rättelse i den av motionärerna aktualiserade skattefrågan.

Vi hyser samma uppfattning som motionärerna, nämligen att det inte kan vara rimligt att beskattningsmässigt gynna den som förvärvar jordbruksfastighet för ett annat ändamål än det för vilket fastigheten är avsedd; förutsättningen är då att ändamålet är reglerat i gällande skatteförfattningar.

Vi hoppas i likhet med motionärerna att Kungl. Maj:t med uppmärksamhet följer denna fråga och bringar skatte-

Ang. avdraget vid beskattningen för traktamentskostnader

lagstiftningen i en bättre överensstämmelse med de faktiska förhållandena än vad för närvarande är fallet så att ändamålet blir beskattat på önskvärt sätt.

Därmed hemställer jag om bifall till bevillningsutskottets betänkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande betänkande hemställt.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 18, i anledning av väckta motioner angående hundskatten, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Ang. avdraget vid beskattningen för traktamentskostnader

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623) jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 20 januari 1967 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 31, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om ändring i taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623).

I propositionen hade bland annat föreslagits en förenkling av arbetsgivarernas uppgiftsskyldighet enligt 37 § 2 mom. tredje stycket taxeringsförordningen beträffande vissa traktamentsersättningar m. m.

Till utskottet hade hänvisats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 711, av herrar *Brundin* och *Strandberg*, samt II: 888, av herrar *Turesson* och *Söderström*, vari yrkats,

a) att riksdagen skulle besluta sådan ändring av kommunalskattelagen, att rätten till avdrag för fördyrade levnadskostnader vid förrättningar utom hemorten grundades på den faktiska förrättningstiden och icke såsom nu på antalet övernattningsdygn,

b) att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om införande av sådana bestämmelser, som innebure, att avdrag för fördyrade levnadskostnader vid förrättningar utom hemorten grundades på statens allmänna resereglemente; samt

2) de likalydande motionerna I: 712, av herr *Sundin*, och II: 887, av herr *Boo m. fl.*

Till behandling i detta sammanhang hade utskottet jämväl upptagit de vid riksdagens början väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 61, av herr *Lundström*, och II: 83, av herr *Enskog*, vari anhållits, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag till sådan ändring av gällande anvisningar till kommunalskattelagen, att avdrag för extra levnadsomkostnader i samband med kortidsförrättning, som varat mer än en dag, medgäves för den faktiska tid förrättningen varat och icke efter antalet övernattningar.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet på återopade grunder hemställt,

A) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 31, antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623);

B) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 61, av herr *Lundström*, och II: 83, av herr *Enskog*,

2) de likalydande motionerna I: 711, av herrar *Brundin* och *Strandberg*, samt II: 888, av herrar *Turesson* och *Söderström*, ävensom

Ang. avdraget vid beskattningen för traktamentskostnader

3) de likalydande motionerna I: 712, av herr Sundin, och II: 887, av herr Boo m. fl.,

mätte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet i betänkandet anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservation hade anförts av herrar *Yngve Nilsson, Elofsson, Enarsson, Erik Filip Petersson, Tistad* och *Vigelsbo*, fru *Nettelbrandt* samt herrar *Enskog, Söderström* och *Börjesson* i Falköping, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under B 1 och B 2 hemställa, att riksdagen — i anledning av de likalydande motionerna I: 61, av herr *Lundström*, och II: 83, av herr *Enskog*, även som I: 711, av herrar *Brundin* och *Strandberg*, samt II: 888, av herrar *Tursson* och *Söderström*, sistnämnda motioner i vad de avsåge frågan om avdrag för ökade levnadskostnader vid s. k. korttidsförrättningar — mätte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till sådan ändring av gällande anvisningar till kommunalskattelagen, att avdrag för ökade levnadskostnader i samband med korttidsförrättningar, som varat mer än en dag, medgäves för den faktiska tid förrättningen varat och icke efter antalet övernattningar.

Herr **TISTAD** (fp):

Herr talman! Till detta betänkande har bevillningsutskottets borgerliga ledamöter fogat en reservation som jag skall be att få motivera.

Vid vårriksdagen 1963 antogs vissa förslag till ändringar i anvisningarna till kommunalskattelagen. De avsåg att skapa likformighet i traktamentsbeskattningen mellan å ena sidan befattningshavare i statens tjänst och å andra sidan övriga skattskyldiga. Statstjänstemännen hade tidigare varit, liksom de nu är, befriade från skattskyldighet för åtnjutna traktamenten. Man menade och menar alltså att de statliga trak-

tamentena är så avpassade att de motsvarar de normala merkostnader som är förenade med en tjänsteresa. Därför har statstjänstemännens traktamenten alltid eller i varje fall sedan länge varit fritagna från beskattning. Å andra sidan får en statstjänsteman inte göra avdrag för sina merkostnader under tjänsteresa, även om dessa skulle överstiga det belopp som utgår i traktamente.

Före 1963 års beslut måste däremot alla andra skattskyldiga än statstjänstemän deklarerat sina traktamenten som inkomst. De fick emellertid göra avdrag för den ökning av levnadskostnaderna som de fått vidkännas under resorna. I princip skulle avdraget avse de verkliga kostnaderna. I praktiken var dessa naturligtvis inte alltid möjliga att fastställa, varför man vid taxeringen i viss omfattning måste använda sig av schabloner. Vanligtvis understeg de avdragsbelopp som taxeringsnämnderna beviljade de traktamenten som hade åtnjutits. En del av traktamentsersättningen blev alltså i regel beskattad, även om traktamentet i och för sig var lägre än det som utgick till en statstjänsteman i motsvarande ställning.

Nu menade man att detta var orättvist. De ändringar i kommunalskattelagen som antogs år 1963 syftade till att alla skattskyldiga, som uppbar traktamenten, skulle få schablonmässigt beräknade avdrag för ökade levnadskostnader, som motsvarade den utgivna traktamentsersättningen i den mån denna inte översteg vad som under motsvarande betingelser skulle ha utgått till en statstjänsteman. Den skattefrihet som tidigare hade gällt för statliga traktamenten utsträcktes att omfatta också traktamenten som anvisades av kommuner, hushållningssällskap och skogsvårdsstyrelser.

Det var två ting man syftade till genom 1963 års reform. Det ena var att genomföra en förenkling, det andra var att skapa likformighet i beskattningen mellan anställda i offentlig och enskild

Ang. avdraget vid beskattningen för traktamentskostnader

tjänst. Tyvärr blev inte bestämmelserna så utformade att man fick den fulla likställighet som man eftersträvat. Ledamöter i 1963 års bevillningsutskott, som jag förmodar är vittnesgilla, har betecknat detta som ett olycksfall i arbetet. Sådana är ibland svåra att undvika. När de inträffar bör man emellertid framför allt se till att de inte leder till bestående men.

Enligt punkt 3 i anvisningarna till 33 § kommunalskattelagen, som alltså fick sin nuvarande lydelse år 1963, har en anställd i enskild tjänst som företar resor i tjänsten rätt att dra av vad han har åtnjutit i traktamente intill ett normalbelopp per dygn, som riksskatte-nämnden fastställer för varje kalenderår. Hittills har detta belopp alltid motsvarat det högsta statliga traktamentsbelopp som gällde vid kalenderårets ingång. »Generaldirektörstraktamentet» kallades det av socialdemokraternas talesman i andra kammaren i förra höstens debatt. Det är väl riktigt så till vida som generaldirektörerna tillhör den högsta statliga traktamentsklassen, men dit hör också en stor mängd befattningshavare i betydligt lägre tjänstställningar. För övrigt är inte spännvidden mellan de statliga traktamentsklasserna särskilt stor. Det finns tre stycken, och mellan den högsta och den lägsta klassen skiljer det bara 8 kronor per dygn. Onekligen är det en förmån för en del skattskyldiga att normalbeloppet för alla motsvarar den högsta statliga traktamentsklassen.

Så långt är allt gott och väl. Det är emellertid inte bara normalbeloppets storlek som är av betydelse utan också den tid för vilken beloppet beräknas. I det avseendet säger anvisningarna att en resa som varit förenad med övernattning skall anses ha varit det antal dygn som motsvarar antalet övernattningar. Den som påbörjar en resa den ena dagens morgon och avslutar den nästa dags kväll har varit borta två dagar och en natt men får göra avdrag endast med *ett* normalbelopp. Den som

har börjat resan på kvällen den första dagen och kommer tillbaka på tredje dagens morgon, har varit borta två nätter och en dag, och han får göra avdrag med *två* normalbelopp. Detta kan inte gärna anses rättvist och regeln har därför utsatts för stark kritik.

Enligt en undersökning som gjorts av TCO är resor av typen dag-natt-dag, som i traktamentshänseende är mycket oförmånliga, de som förekommer mest, och de är utan all jämförelse mycket vanligare än de för den skattskyldige förmånliga natt-dag-natt-resorna. Utan att pressa TCO-undersökningen alltför hårt kan man av materialet dra slutsatsen att ett stort antal anställda i enskild tjänst som företar tjänsteresor fortfarande är långt ifrån likställda med offentligt anställda i fråga om beskattning av traktamenten. Detta är inte tillfredsställande.

Ett faktum är att en anställd hos ett enskilt företag, vars resor följer de mest vanliga mönstren, enligt de nuvarande bestämmelserna blir beskattad för en del av sina traktamenten, även om hans företag till punkt och pricka skulle följa de statliga traktamentsbestämmelserna.

Det är sant att det finns möjlighet för en skattskyldig som är anställd i enskild tjänst att få avdrag för sina verkliga merkostnader om dessa skulle vara högre än schablonavdraget. Vederbörande måste emellertid då kunna styrka sina kostnader för alla förrättningar under hela året, och vem kan göra det? Det gäller ju inte bara hotell- och måltidskostnader utan åtskilligt annat, t. ex. tidningar, telefonsamtal, resor på den tillfälliga vistelseorten o. s. v. Det är nog ytterst få som förmår att förebbringa en fullständig utredning om sina kostnader, utan schablonavdragen får i de flesta fall gälla.

Som försvar för det rådande systemet, vilket redan på hösten 1963 utsattes för kritik och sedan oavlatligt kritiserats, har anförts bl. a. att de statliga traktamentsbestämmelserna är så krång-

Ang. avdraget vid beskattningen för traktamentskostnader

liga att man inte kan utforma avdrags-schablonen strikt efter dessa utan måste göra avsevärda förenklingar. Man menar att det ligger i schablonens natur att den inte kan ge rättvisa i varje särskilt fall, utan man får nöja sig med att den ger rättvisa i stort sett.

Detta är naturligtvis ett i och för sig riktigt resonemang, men det är ingenting som säger att man inte med god vilja och en del tankemöda kan konstruera en schablon vilken är lika enkel eller i varje fall nästan lika enkel som den nuvarande men vilken ger ett rättvisare resultat också i enskilda fall. Även om man under alla förhållanden måste tolerera en viss grad av orättvisa vid användande av schabloner i beskattningen — det ligger som sagt i schablonens natur — finns det gränser för vad som kan tolereras. En schablon som i de enskilda fallen ger mycket stora fel, vilka avsevärt påverkar skatten, är givetvis inte lika användbar som en schablon, vilken har en mindre fel-latitud absolut eller relativt.

Man ställer väl också det kravet på en schablon att den, sedd från den enskildes synpunkt, skall verka utjämnande i det långa loppet. En schablon som ensidigt år efter år gynnar en grupp av skattskyldiga och missgynnar en annan är uppenbarligen inte lämplig. Det förefaller mig som om den schablon det just nu är fråga om är av detta slag.

Det föreligger emellertid olikformighet i fråga om traktamentsbeskattningen inte bara mellan arbetstagare i offentlig och enskild tjänst utan också mellan arbetstagare i enskild tjänst in-bördes. Hittills har detta gällt endast i begränsad omfattning, men om proposition nr 31, som nu enhälligt tillstyrkts av utskottet, bifalles av riksdagen blir dessa olikformigheter, såsom jag strax skall visa, satta i system.

Enligt nu gällande bestämmelser behöver en arbetsgivare inte i sin kontrolluppgift för en anställd uppge utbetalda traktamentsbelopp i två fall. Det ena är när de traktamenten som utgått

under året inte överstiger 500 kronor, det andra när traktamenten icke har utgått för mer än 24 dagar under året. I dessa fall behöver traktamentena inte heller deklarerats och blir följaktligen inte beskattade. Hur stora traktamentena varit per dag spelar ingen roll. Genom dessa regler kan alltså även mycket generösa traktamenten och vid tillämpning av 24-dagarsregeln rätt avsevärda sammanlagda traktamentsbelopp bli undantagna från beskattning.

I propositionen föreslås nu en ytterligare inskränkning i arbetsgivarens skyldighet att lämna uppgift om utbetalda traktamentsersättningar i kontrolluppgift och en däremot svarande befrielse för arbetstagarna att deklarerat traktamentena. Förslaget går ut på att arbetsgivare vilka har ett större antal anställda, som mera regelbundet företar tjänsteresor, på ansökan skall kunna befrias från uppgiftsskyldighet under förutsättning, såsom det heter, »att ersättningsutgående enligt sådana grunder att den kan antagas icke komma att överstiga avdragsgill ökning i levnadskostnaderna».

Huruvida detta villkor är uppfyllt bedömes enligt i huvudsak två alternativa kriterier. Det ena innebär att de traktamenten som företaget utbetalar inte överstiger det normalbelopp, som fastställts av riksskattenämnden. Det andra innebär att arbetsgivaren tillämpar ersättningsbestämmelser som i allt väsentligt överensstämmer med de statliga.

I och med detta öppnas alltså möjligheter till dispens från uppgiftsskyldighet för företagen, något som med all säkerhet kommer att leda till att ett mycket stort antal anställda i enskild tjänst inte behöver deklarerat sina traktamenten och därmed principiellt blir jämställda med anställda i offentlig tjänst. Detta är naturligtvis en utveckling i rätt riktning, som därför hälsas med tillfredsställelse. Men den skärper också kravet på att de arbetstagare i enskild tjänst, som inte kan bli del-

Ang. avdraget vid beskattningen för traktamentskostnader

aktiga av denna liberalisering, får skattemässig likställighet genom en mera rättvis schablon för merkostnadsavdrag än den nu tillämpade.

Finansministern står inte främmande för detta krav. Han uttalar sig i propositionen för en översyn av traktamentsbeskattningen. Han anser dock att man bör avvakta erfarenheterna av de nuvarande reglerna innan en översyn sker.

Bevillningsutskottet, bakom vars betänkande står utskottets socialdemokratiska hälft, understryker vikten av att den aviserade översynen av bestämmelserna inte onödigtvis uppskjutes. Formuleringen är värd att lägga märke till; den saknar inte en viss udd. Utskottet går emellertid ännu ett steg längre och skriver: »I den mån en bestämmelse visat sig i praktiken leda till påtagliga materiella orättvisor bör en justering kunna ske utan att man föregriper en översyn av bestämmelserna i övrigt.» Därmed vill utskottsmajoriteten låta bero.

Men det vill inte reservanterna. Vi anser dels att en ändring av bestämmelserna är angelägen, dels att frågan är av den naturen att man inte behöver längre erfarenhet än vad man redan nu har för att komma till rätta med den. Reservanterna föreslår därför att riksdagen skall i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till sådan ändring av anvisningarna till kommunalskattelagen, att avdrag för ökade levnadskostnader i samband med korttidsförrättningar som varat mer än en dag medges för den faktiska tid som förrättningen har varat och inte efter antalet övernattningar.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr BRUNDIN (h):

Herr talman! Jag har motionerat i detta ärende tillsammans med herr Strandberg. Motionen syftar i likhet med herr Lundströms motion här i

kammaren till att avdrag för ökade levnadskostnader i samband med korttidsförrättningar utom hemorten skall medges för den faktiska tid förrättningen varat och inte för antalet övernattningar. Utskottet skriver nu att den ifrågavarande bestämmelsen stundom är ägnad att leda till taxeringsmässigt mindre gynnsamma resultat. Utskottet har emellertid inte velat biträda yrkanden om ändring i de nya reglerna, »dels med hänsyn till den ringa erfarenhet man ännu har av deras tillämpning i praktiken, dels enär utskottet funnit de nya bestämmelserna, sedda i stort, vara förenade med avsevärda fördelar för såväl arbetstagare som taxeringsmyndigheter och skattedomstolar». Men utskottet säger också att ännu kan givetvis mycket göras för att åstadkomma likställighet mellan statsanställda och andra. Vidare framhåller utskottet att arbetsgivare, som tillämpar ersättningsbestämmelser som i allt väsentligt överensstämmer med de statliga, kan — om förutsättningarna i övrigt är uppfyllda — erhålla befrielse från uppgiftsskyldighet. Anställda hos sådan arbetsgivare kan således automatiskt erhålla avdrag i enlighet med bestämmelserna i allmänna resereglementet. I förslaget till ändring i taxeringsförordningen heter det dock: »Förutsättning för medgivande är att ersättning utgår enligt sådana grunder att den kan antagas icke komma att överstiga avdragsgill ökning i levnadskostnaderna.»

Jag har nu ställt följande fråga till några experter på detta skatteområde: »Om ett företag tillämpar de statliga ersättningsbestämmelserna, bör det visserligen kunna befrias från uppgiftsskyldigheten enligt utskottets skrivning, men företaget utger då ersättning för s. k. överskjutande dag, vilket innebär att ersättningen överstiger vad som i taxeringsförordningen angivits som avdragsgill ökning i levnadskostnaderna, d. v. s. av riksskattenämnden angivna normalbelopp per dygn. Vilket gäller?

Ang. avdraget vid beskattningen för traktamentskostnader

Taxeringsförordningens lydelse eller vad som sägs i förarbetena?» Då jag har fått skilda tolkningar som svar på denna fråga ber jag nu bevillningsutskottets ordförande om ett klarläggande. Skall företag som tillämpar det statliga reglementet kunna befrias från skyldighet att lämna sådana här uppgifter om traktamenten? Det riktigaste och enligt min uppfattning det mest rationella är att i enlighet med motionsyrkandet och nu i enlighet med reservationen besluta hemställa om sådan ändring av gällande bestämmelser att avdragsrätten grundas på den faktiska tiden för tjänsteförrättningen. Man skulle då få klarhet på detta område med lika tillämpning över hela landet och likställighet i beskattningshänseende mellan statliga och privatanställda löntagare.

Utskottets motivering för att ej biträda motionsyrkandena kan jag ej förstå. Behovet av att få lång erfarenhet av något som är uppenbart galet tycks mig inte särdeles starkt, och det motiverar under inga förhållanden att man fasthåller vid något som utskottet självt anser ge mindre gynnsamma resultat.

Kanhända ligger förklaringen däri att frågan ändå inte ansetts ha så stor praktisk betydelse för den enskilde skattskyldige. Jag vill därför berätta att jag under 1966 kontaktats av ett stort antal löntagare som med självupplevelsens styrka gett utlopp åt sin mening om dessa mindre gynnsamma resultat.

Det innebär betydande oskäligen skatobelastning för en stor grupp löntagare, och jag skall, herr talman, be att få ge några exempel.

Genom att erhålla traktamentsbelopp avseende s. k. överskjutande dag blir beskattade, ökar skatten med stora belopp. Jag har här uppgifter avseende 1966 för en chaufför, en livsmedelskonsulent och två byggnadskontrollanter, och skattebeloppen ökade för dessa fyra personer med 120, 310, 450 respektive 850 kronor.

Alla dessa fyra har ersättning enligt

statens allmänna resereglemente. Det är enligt min uppfattning stötande att fasthålla vid regler som ger sådant utfall, och jag yrkar därför, herr talman, bifall till reservationen.

Herr WÄRNBERG (s):

Herr talman! Efter herr Tistads utförliga redogörelse och föredragning av våra regler för beskattning av traktamenten kan jag fatta mig ganska kort. Jag kan nöja mig med att erinra om att beskattningen av traktamenten alltid varit en besvärlig fråga. Å ena sidan har det alltid ställts krav på enkelhet och å den andra krav på att det verkligen är kostnader som man yrkar avdrag för och som skall täckas av traktamentena, så att det inte rör sig om skattefria förmåner av ena eller andra slaget som kallas traktamenten. De ändringar som genomfördes för ett par — tre år sedan innebar på detta område stora liberaliseringar. De innebar dels förenklingar, men de innebar också ett avsevärt skattebortfall. Förenklingarna fortsattes genom att man gav ut anvisningar där man fastställde att vid bortovaro dygnsvis skulle natten räknas som det utslagsgivande. Det är i förenklingssyfte som denna bestämmelse kommit till. Är det så att det är galet, hade man inget annat val att tillgå än att redovisa sina verkliga kostnader, och då kunde man praktiskt taget gå hur långt som helst.

Finansministern går nu ett stycke längre i fråga om liberalisering och föreslår att förste taxeringsintendenten skall få medge vissa förenklingar av systemet. Förutsättningen är att arbetsgivaren intygar eller att det kan antas att de utgivna traktamentsersättningarna inte är större än att de täcker de verkliga kostnaderna, och då behöver arbetsgivaren inte lämna uppgift här om, och den som mottar ersättningen behöver inte deklarerat för den. På detta sätt har problemet lösts när det gäller stora och även mindre, seriösa företag. Visserligen har finansministern i

Ang. avdraget vid beskattningen för traktamentskostnader

sina förarbeten utgått ifrån att arbetsgivaren skall ha ett större antal anställda — 30 eller 40 anställda — som utnyttjar dessa traktamentsförmåner, men utskottet har sträckt sig litet längre och anfört att det inte alls behöver vara antalet anställda som är avgörande, utan det är den ersättningspolitik som tillämpas inom företaget som är avgörande för om förste taxeringsintendenten skall medge undantag. Det gäller här att lösa problemet för de företag, för vilka förste taxeringsintendenten kan medge undantag, och då är man inne på den fråga jag började med, nämligen att det gäller att se till att det inte blir alltför stort skattebortfall eller missbruk. Om dessa förutsättningar brister hos vissa företag, föreligger ju möjlighet att återkalla medgivandet, och då får vederbörande använda de vanliga reglerna. Finansministern har också uttalat att det så småningom kommer att företas en översyn av bestämmelserna, och utskottet har understrukt angelägenheten av att denna översyn sker snart.

Jag vågar påstå att bevillningsutskottet i denna fråga nästan har bifallit motionsyrkandet, och jag tycker att det är ganska märkligt att det har avgivits en reservation, när motionärerna blivit så välvilligt behandlade som här är fallet.

Herr Brundin ställde ett par frågor till utskottets ordförande. Jag vet inte om jag törs ta mig orådet före att svara i hans ställe, men jag vill i varje fall göra ett försök. Det står klart och tydligt i lagtexten att om företaget ger ut traktamentsersättningar som inte kan antas överstiga de verkliga levnadskostnaderna och som alltså är traktamenten och inte dolda löneförmåner, kan förste taxeringsintendenten medge den befrielse det här gäller. Men om man inte vill tillämpa denna bestämmelse får man följa de vanliga bestämmelserna och tillämpa schablonmetoden. Det möter väl inte något hinder att inte begära denna befrielse av förste taxeringsin-

tendenten, utan man har väl på detta område liksom på så många andra områden här i landet valfrihet, såvitt jag kan förstå. Förslaget i propositionen innebär en lättnad i detta avseende, och vill man inte begagna sig av denna lättnad — arbetsgivaren vill kanske inte lämna ett intyg då det måhända här gäller dolda löneförmåner traktamentsvägen — kan man tillämpa de utomordentligt liberala regler som gäller på detta område. Herr Brundin är naturligtvis inte nöjd med detta svar, då det kanske borde ha varit mera lagtekniskt utformat, men såvitt jag kan bedöma förhåller det sig på detta sätt.

Herr Tistad säger — jag måste även bemöta honom litet grand — att de bestämmelser om beskattning av traktamenten som gäller i dag ensidigt gynnar de statsanställda och att de privatanställda kommer i ett betydligt sämre läge. Jag tror inte att det är fullt så enkelt. De privatanställda kan med nuvarande regler komma i ett bättre läge. Enligt schablonreglerna finns det en högsta traktamentsklass, men statstjänstemännen får aldrig traktamente enligt högre traktamentsklass än de är berättigade till. Om jag inte minns fel, sade herr Tistad i sitt anförande att statstjänstemännen inte någon gång kunde gå över den högsta traktamentsklassen. Den som är anställd i privat tjänst och som haft verkliga kostnader som är högre än gällande traktamentsbelopp kan få avdrag härför, bara han kan styrka det. Det är alltså inte här fråga om någon ensidig förmån för de statsanställda, utan även de privatanställda har förmån av detta system.

Utskottet har anfört att det förväntar sig en översyn av dessa bestämmelser när erfarenheter av det nya systemet kunnat vinnas. I avvaktan därpå tillstyrker utskottet den förenkling som finansministern föreslagit, och då tycker jag att man har gått mycket långt när det gäller att visa generositet.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. avdraget vid beskattningen för traktamentskostnader

Herr BRUNDIN (h):

Herr talman! Jag tackar herr Wärnberg för svaret på min fråga, men det är dess värre inte helt tillfredsställande. Han anför att förste taxeringsintendenten skall kunna medge befrielse från sådan här uppgiftsskyldighet, om det kan anses vara klart att bolaget eller företaget inte ger ut mer pengar i traktamente än vad som täcker de verkliga merkostnaderna. Det stämmer inte riktigt med utskottets skrivning där det heter: »— — — arbetsgivare, som tillämpar ersättningsbestämmelser, vilka i allt väsentligt överensstämmer med de statliga, kunna, om förutsättningarna i övrigt är uppfyllda, erhålla befrielse från uppgiftsskyldighet.» Vilket är det riktiga? De statliga bestämmelserna innebär som jag påvisade i mitt första anförande, att traktamentsersättning utbetalas för överskjutande dag. Det är där knutpunkten ligger i hela denna fråga, och jag måste därför be om ytterligare klarläggande. De exempel jag gav på utfallet av den tillämpning som gällt de senaste åren visar alldeles uppenbart att detta är ett mycket stort problem för många människor.

Herr WÄRNBERG (s):

Herr talman! Jag tycker faktiskt inte det finns något glapprum mellan vad som står i lagtexten och vad som står i utskottets betänkande. Utskottet har ju framhållit att när de privata traktamentsförmånerna i allt väsentligt överensstämmer med de statliga, skulle man beträffande de privata traktamentena kunna ge befrielse från skyldigheten att lämna uppgift.

Herr Tistad sade — och det har väl många av oss andra också sagt — att de statliga traktamentena i stort sett täcker de verkliga kostnaderna. I sådant fall skulle man alltså kunna följa regeln om befrielse från uppgiftsskyldighet för dessa. Det betyder inte att man på något sätt avviker från bestämmelsen att inte få dra av mer än för de verkliga kostnaderna. Om kostnaderna

är mindre än de statliga traktamentena men dessa ändå utbetalas får man i sådant fall använda vanliga schablonregeln.

Jag kan alltså inte finna något glapprum mellan lagtexten och utskottets skrivning. Det hade ju funnits möjlighet för herr Brundin att lämna förslag till lagtext i en motion, så hade det hela kanske blivit något klarare. Den utredning han efterlyser kommer så småningom i form av en översyn. Man vinner därför ingen tid med en särskild utredning.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr förste vice talmanen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, yttrade, att med anledning av föreliggande yrkanden propositioner beträffande utskottets i förevarande betänkande gjorda hemställan komme att framställas först särskilt angående punkterna A och B 3 samt därefter särskilt avseende punkterna B 1 och B 2.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i punkterna A och B 3 hemställt.

I fråga om punkterna B 1 och B 2, fortsatte herr förste vice talmanen, hade yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den vid betänkandet avgivna reservationen.

Därefter gjorde herr förste vice talmanen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr Tistad begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 19 punkterna B 1 och B 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid betänkandet av-
givna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstade för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Tistad* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 65;

Nej — 56.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Herr *Kaijser* anmälde, att han vid den nu företagna voteringen avsett att rösta nej; å omröstningstavlan hade dock angivits, att han avstode från att rösta.

Ang. familjebeskattningen

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 20, i anledning av väckta motioner angående familjebeskattningen.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 160, av fröken *Mattson*, samt II: 188, av fröken *Bergegren* och fröken *Andersson* i Strängnäs;

2) de likalydande motionerna I: 222, av herr *Hübinette*, och II: 286, av herr *Ringaby*;

3) de likalydande motionerna I: 224, av herrar *Yngve Nilsson* och *Enarsson*,

Ang. familjebeskattningen

samt II: 282, av fru *Kristensson* och herr *Björkman*, vari hemställets, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte efter företagen utredning med beaktande av de i motionerna anförda synpunkterna förelägga riksdagen förslag om komplettering av gällande förvärvsavdrag, innebärande dels att föräldrar med minderåriga barn kunde erhålla avdrag för styrkta nödiga kostnader för den av förvärvsarbetet föranledda barntillsynen, dels att personer, som hade vårdnaden om sjuk eller åldrig nära anhörig, finge avdragsrätt för nödiga tillsynskostnader;

4) de likalydande motionerna I: 422, av fru *Hultell* och herr *Svanström*, samt II: 740, av fru *Sundberg m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen skulle besluta, att brukare av jordbruksfastighet skulle äga rätt utbetala ersättning för utfört arbete, som direkt berörde jordbruksrörelsen, jämväl till hustru, samt att denna ersättning på sedvanligt sätt skulle vara avdragsgill vid inkomstbeskattnings av jordbruksfastighet;

5) de likalydande motionerna I: 424, av herr *Lundberg m. fl.*, samt II: 541, av fru *Sundberg* och herr *Werner*, vari föreslagits,

a) att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om en sådan utformning av förvärvsavdragen, att gift kvinna eller ensamstående förälder med hemmavarande barn under 11 år ägde i sin deklaration göra ett förvärvsavdrag på inkomsten av 25 procent, dock högst 4 000 kronor, och att kvinna eller ensamstående förälder med barn i åldern 11 till 16 år ägde göra motsvarande avdrag, dock högst 2 000 kronor; samt

b), om ovanstående yrkande icke bifölles, att riksdagen skulle besluta uppdraga åt familjeskatteberedningen att vid dess ställningstagande till förvärvsavdragens storlek taga hänsyn till olikheterna i barntillsynskostnader beroende på barnens ålder;

6) de likalydande motionerna I: 565, av herr *Thorsten Larsson m. fl.*, och

Ang. familjebeskattningen

II: 718, av herr *Larsson* i Borrby *m. fl.*, vari hemställdt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag rörande rätt till avdrag i deklarationen för hela eller viss del av mellanskillnaden mellan verklig kostnad för hemhjälp och den dagersättning, inklusive tilläggsjukpenning, som hemmavarande i allmän försäkring vore berättigad till, i de fall som i motionerna angivits;

7) de likalydande motionerna I: 617, av herr *Bengtson m. fl.*, och II: 788, av herr *Hedlund m. fl.*, vari anhållits,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala sig för att de familjepolitiska förmanerna borde göras värde- och standardbeständiga samt tillkännagiva vad i motionerna anförts angående familjepolitiskt program;

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala sig för att den nuvarande familjebeskattningen borde ersättas med en individuell beskattning; samt

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om förslag till 1968 års vårriksdag angående sådan höjning av barnbidraget, att, för det första, effekten av prisstegringar och skattehöjningar, som inträffat sedan 1 juli 1965, eliminerades och, för det andra, barnfamiljerna erhöle en reell standardförbättring;

8) de likalydande motionerna I: 620, av herr *Dahlén m. fl.*, och II: 795, av herr *Ohlin m. fl.*, vari yrkats,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om förslag till 1968 års riksdag rörande sådan höjning av de allmänna barnbidragen, att barnfamiljerna finge dels en kompensering för prisstegringar och skattehöjningar, som inträffat efter den 1 juli 1965, dels en reell förbättring av standarden; samt

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om förslag till 1968 års riksdag om en familjeskattereform innebärande särbeskattning att ge-

nomföras i samband med en allmän skattereform;

9) motionen II: 283, av fru *Kristensson* och herr *Nordgren*, vari hemställdt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att frågan om rätt för den som biträdde make i rörelse eller jordbruk att deklarera för uppkommen inkomst eller eljest för värdet av utförda arbetsinsatser snarast måtte bli föremål för utredning; ävensom

10) motionen II: 406, av fru *Holmqvist m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen skulle besluta, att änkring för det beskattningsår under vilket hustrun avlidit skulle åtnjuta avdrag enligt 46 § 3 mom. 2 stycket kommunalskattelagen, dock högst 3 000 kronor för makarna gemensamt.

De under 7 och 8 upptagna motionerna hade hänvisats till bevillningsutskottet såvitt avsåge skattefrågor samt i övrigt till lagutskott.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet av angivna orsaker hemställt,

A) att riksdagen i anledning av motionen II: 406, av fru *Holmqvist m. fl.*, måtte antaga i betänkandet införd förslag till lag om ändrad lydelse av 65 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

B) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 160, av fröken *Mattson*, samt II: 188, av fröken *Bergegren* och fröken *Andersson* i Strängnäs,

2) de likalydande motionerna I: 222, av herr *Hübinette*, och II: 286, av herr *Ringaby*,

3) de likalydande motionerna I: 224, av herrar *Yngve Nilsson* och *Enarsson*, samt II: 282, av fru *Kristensson* och herr *Björkman*,

4) de likalydande motionerna I: 422, av fru *Hultell* och herr *Svanström*, samt II: 740, av fru *Sundberg m. fl.*,

Ang. familjebeskattningen

5) de likalydande motionerna I: 424, av herr Lundberg m. fl., samt II: 541, av fru Sundberg och herr Werner,

6) de likalydande motionerna I: 565, av herr Thorsten Larsson m. fl., och II: 718, av herr Larsson i Borrbjörby m. fl.,

7) de likalydande motionerna I: 617, av herr Bengtson m. fl., och II: 788, av herr Hedlund m. fl., såvitt motionerna hänvisats till bevillningsutskottet,

8) de likalydande motionerna I: 620, av herr Dahlén m. fl., och II: 795, av herr Ohlin m. fl., såvitt motionerna hänvisats till bevillningsutskottet,

9) motionen II: 283, av fru Kristensson och herr Nordgren, ävensom

10) motionen II: 406, av fru Holmqvist m. fl.,

måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet i betänkandet anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Det av utskottet i punkten A framlagda lagförslaget innebar, att änkring med hemmavarande minderårigt barn, vars hustru avlidit före den 1 juli under beskattningsåret, skulle vara berättigad till förvärvsavgdrag enligt 46 § 3 mom. andra stycket kommunalskatte lagen.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Yngve Nilsson*, *Enarsson* och *Magnusson* i Borås, vilka på anförda skäl ansett, att utskottet bort under B 3, B 4, B 5 och B 9 hemställa, att riksdagen — med bifall till de likalydande motionerna I: 224, av herrar *Yngve Nilsson* och *Enarsson*, samt II: 282, av fru *Kristensson* och herr *Björkman*, samt i anledning av de likalydande motionerna I: 422, av fru *Hultell* och herr *Svanström*, samt II: 740, av fru *Sundberg* m. fl., I: 424, av herr *Lundberg* m. fl., samt II: 541, av fru *Sundberg* och herr *Werner*, ävensom motionen II: 283, av fru *Kristensson* och herr *Nordgren*, — måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte efter företagen utredning förelägga riksdagen förslag om kom-

plettering av systemet med förvärvsavgdrag enligt schablon, innebärande dels att föräldrar med minderåriga barn kunde erhålla avgdrag för styrkta nödiga kostnader för den av förvärvsarbetet föranledda barntillsynen, dels att personer, som hade vårdnaden om sjuk eller åldrig nära anhörig, finge avdragsrätt för nödiga tillsynskostnader;

2) av herrar *Stefanson*, *Lundström*, *Sundin* och *Vigelsbo*, fru *Nettelbrandt* samt herr *Eriksson* i Bäckmora och herr *Larsson* i Umeå, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under B 7 och B 8 hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av de likalydande motionerna I: 617, av herr *Bengtson* m. fl., och II: 788, av herr *Hedlund* m. fl., samt de likalydande motionerna I: 620, av herr *Dahlén* m. fl., och II: 795, av herr *Ohlin* m. fl., i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till 1968 års riksdag om införande av individuell beskattning;

3) av fröken *Ranmark*, som dock ej antytt sin mening.

Vid betänkandet fanns därjämte fogat ett särskilt yttrande av herrar *Sundin*, *Vigelsbo* och *Eriksson* i Bäckmora.

Herr **JACOBSSON, GÖSTA**, (h):

Herr talman! Jag anmäler mig i detta fall som »stand in» för högerreservanterna.

Reservation nr 1 av herr *Yngve Nilsson* m. fl. går ut på utredning i syfte att föräldrar med minderåriga barn må kunna erhålla avgdrag för styrkta nödiga kostnader för den av förvärvsarbetet föranledda barntillsynen. Avsikten är att hänsyn skall tas till den minskade skatteförmåga som förorsakas av de med förvärvsarbetet förknippade barntillsynskostnaderna. Vidare vill reservanterna att personer som har vårdnaden om sjuk eller åldrig nära anhörig skall få avdragsrätt för nödiga

Ang. familjebeskattningen

tillsynskostnader. Allt detta är behjärtansvärt med tanke på de yrkesutövande kvinnorna.

Jag yrkar, herr talman, i korthet bifall till reservation nr 1 av herr Yngve Nilsson m. fl.

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! I bevillningsutskottets betänkande nr 20 behandlas motioner angående familjebeskattningen. Herr Gösta Jacobsson har redan i sitt anförande meddelat att en del detaljförslag, som dessa motioner tar upp, avser förbättringar i valmöjligheten för förvärvsarbetande kvinnor. Detta är fallet i fråga om motionsyrkandet om rätt för kvinna som hjälper sin make i jordbruk eller annan rörelse att själv deklarerar sin inkomst av sådant arbete, bl. a. därför att sådan arbetsinsats även för hustru som arbetar i makens rörelse bör medföra rätt till både ATP och sjukförsäkringsförmånerna. Likaså innebär förslaget om ökade förvärvsavgifter en strävan att underlätta för kvinnor att ta arbete utanför hemmet.

Även om vi (som står för reservation nr 2, alltså folkpartiets och centerpartiets ledamöter i utskottet) sympatiserar med många av åsikterna och yrkandena i dessa motioner anser vi att dessa detaljfrågor hänger nära samman med sambeskattningsfrågan. Vi anser att ifrågakavande detaljproblem bör tas upp i samband med en genomgripande reformering på familjebeskattningsområdet.

Vår principiella inställning till skattesystemet är att varje inkomsttagare bör beskattas efter sin egen inkomst, helt oberoende av om vederbörande är gift eller inte. Skatteuttaget skall inte få inverka på kvinnans val av arbete. Valet huruvida hon skall göra sin arbetsinsats i hemmet eller i förvärvslivet i ett arbete som passar hennes utbildning och intresse skall inte påverkas av hur hennes egen och makens inkomster beskattas. Även i det avseendet menar

vi att skattelagstiftningen bör vara neutral.

Reservanterna har, liksom de partimotioner som reservationen bygger på, också sagt att en förutsättning för en sådan reform, som innebär införande av individuell beskattning, är att den tar hänsyn till de gifta kvinnor som på grund av ålder, bristande utbildning eller ensidig näringslivsstruktur i hemorten saknar reella möjligheter till yrkesarbete utanför hemmet. När en övergång till individuell beskattning sker måste den vidare kompletteras med ett förstärkt stöd till barnfamiljerna och utbyggda möjligheter till omskolning och yrkesutbildning för gifta kvinnor, så att de kan få tillgång till arbetsmarknaden.

Nu har familjebeskattningsutredningen arbetat med dessa frågor sedan 1965. Enligt uttalande i utskottsbetänkandet väntas utredningen avsluta sitt arbete under innevarande år. Reservanterna under reservation 2 vill avvakta resultatet av denna utredning, men instämmer i partimotionernas åsikt att det är angeläget att frågan om familjebeskattningen löses snarast. Reservanterna anser därför att riksdagen bör hos Kungl. Maj:t anhålla om förslag till 1968 års riksdag i dessa frågor, t. ex. beträffande införande av individuell beskattning.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 2, fogad till utskottsbetänkandet.

Fru OLSSON, ELVY, (cp):

Herr talman! I centerpartiets motion rörande familjepolitiska åtgärder har vi i år tagit upp frågan om den framtida beskattningen.

Som skattesystemet i dag är utformat, gynnar det ju ingalunda barnfamiljerna, utan det gynnar endast äktenskapet. I gamla tider, när det oftast bara var en inkomsttagare i familjen, kanske systemet var riktigt, men nu, när det är alltmer vanligt och ur samhällets synpunkt angeläget att båda makarna förvärvsar-

betar, framstår det som en naturlig sak, att var och en skattar för sin inkomst utan någon sammanblandning med den andra makens inkomst. Skatten bör alltså vara densamma på samma inkomst, oberoende av civilstånd. En individuell beskattning gör det också lättare för kvinnorna att efter de barnavårdande åren återgå till yrkesarbete. Med nuvarande regler har ju familjen redan två förvärvsavdrag, och de ökar inte i och med att kvinnan återinträder i yrkesarbete. Familjens nettobehållning blir på det sättet inte så stor.

När särbeskattning och sambeskattning diskuteras, spekuleras det väldigt mycket över hur mycket var och en skall tjäna därpå. Jag tycker det är mer angeläget att se till att vi får ett rättvist skattesystem. När en omläggning kommer till stånd, måste den även kompletteras med ett ökat stöd till barnfamiljerna och då, som jag ser det, i form av höjda direkta barnbidrag.

Jag kan inte biträda de synpunkter som redovisas i reservation nr 1 om att man skall kunna göra avdrag för styrkta nödvändiga kostnader för t. ex. barntillsyn. Man bör valfritt få använda sitt barnbidrag.

Jag förutsätter också att vid en eventuell reform de som nu är faktiskt sambeskattade också skall komma in i samma system, alltså bli individuellt beskattade. Problemen för dem som är faktiskt sambeskattade tas upp utförligt i en del motioner. Såsom exempel kan nämnas att jordbrukarnas problem är rätt ingående belysta. De kategorier som det här gäller kan inte såsom andra grupper begära frivillig särbeskattning utan måste alltid bli föremål för sambeskattning.

En reform av detta slag kräver även andra övergångsbestämmelser. Jag nämner bara såsom ett exempel problemen för äldre kvinnor med undermålig yrkesutbildning.

Utskottet skriver att en utredning angående familjebeskattningen pågår inom finansdepartementet. Det är ju

Ang. familjebeskattningen
tacknämligt att det händer någonting. Men för det första har emellertid vi inom oppositionspartierna inte någon insyn i denna utredning. Det förekommer ju alltför ofta numera att ett sådant utredningssystem tillämpas. För det andra anser jag i likhet med reservanterna, att vi redan nu kan vara mogna för ett sådant beslut att vi uttalar oss för individuell beskattning och begär att Kungl. Maj:t lägger fram förslag härom till nästa års riksdag.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 2, som är fogad till detta betänkande.

Häri instämde herr *Nilsson, Ferdinand*, (cp).

Herr **ERICSSON, JOHN**, (s):

Herr talman! Föreliggande betänkande från bevillningsutskottet omfattar ett och ett halvt dussin motioner, som behandlar familjebeskattningen. Resultatet av utskottets granskning har blivit att en motion har tillstyrkts. De övriga motionerna har inte föranlett någon åtgärd.

Då frågar man sig: Vad vill oppositionen, som har väckt huvuddelen av motionerna? Den framträder med två reservationer.

I reservation nr 1 från högerpartiet hemställs om ytterligare utredning, vilket är skillnaden mellan denna reservation och reservation nr 2 från mellanpartierna, som det numera heter.

Så förekommer ett särskilt yttrande från centerpartiet, en särskild vers, skulle jag vilja säga, som rör andra ting än skattefrågorna. Det kanske är gjort i speciellt syfte med tanke på att herr Eriksson i Bäckmora står för yttrandet — han vill ju ha allmän underhållning även i riksdagen. I sak är vi ense om en revidering av skattesystemet. Hur vi skall kunna komma fram till ett ändamålsenligt system vet vi inte än, men utredningar pågår.

I reservation 2 pekar man också på att det föreligger ett alldeles speciellt

Ang. familjebeskattningen

problem för de kvinnor som inte kan välja arbete, beroende på bygdens struktur. Skall vi slopa sambeskattningen och därmed följande favörer för de gifta kvinnorna, måste vi vidta någon åtgärd så att familjernas sammanlagda skattebörda inte blir större i och med att avdragen blir mindre.

Reservanterna erkänner att problemet är besvärligt att lösa, och det är ju ett framsteg. Annars brukar det heta att det är bristande vilja hos majoritetspartiet som gör att reformerna fördröjs.

I ett avseende är utskottets betänkande ofullständigt. Det är många angelägna önskemål som framförts, och det skulle ha varit intressant att få en beräkning av de sammanlagda kostnaderna i händelse alla dessa motioner skulle bifallas. Det har inte gjorts någon sådan sammanställning, men om någon vecka kommer det ett betänkande från bevillningsutskottet i vilket det finns beräkningar av det skattebortfall som skulle bli följden av bifall till vissa motioner. Den uträkningen resulterade i ett enhälligt utskottsbetänkande. Jag tror att det betänkandet när det kommer till kammaren skall föranleda att man funderar litet mera noggrant än man gjort tidigare när vi yrkat på ändringar i lagstiftningen.

Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets betänkande.

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! Jag vill med anledning av herr Erikssons i Kinna anförande framhålla att centerpartiets och folkpartiets reservation inte innebär något yrkande på ändringar i lagstiftningen som kostar någonting.

Utskottets ärade ordförande talade också om att båda reservationerna innehåller utredningsyrkanden. Det gör inte reservation 2. Den innebär ett yrkande om att förslag beträffande familjebeskattningen måtte föreläggas nästa års riksdag. Vi förväntar oss att

den utredning som redan arbetar skall avlämna sitt betänkande i år och att Kungl. Maj:t tar upp det till behandling så pass snabbt att regeringsförslag kan komma fram till nästa års riksdag. Det föreligger alltså inget utredningsyrkande från vårt håll utan bara ett krav på att saken påskyndas.

Fru OLSSON, ELVY, (cp):

Herr talman! Jag tolkar utskottsordförandens uttalande så att han anser reformer vara angelägna på detta område, och det gläder mig. Jag förstår emellertid inte talet om kostnaderna. Jag sade i mitt anförande att man inte så mycket bör se på hur mycket var och en kan tjäna på en reform, utan det viktiga är att vi får ett rättvist skattesystem. Får vi det, så tror jag att staten kanske skulle få in en del pengar från vissa håll, pengar som skulle kunna användas till sådant som vi inte ansett oss ha råd med för närvarande, t. ex. att ge ett bättre stöd till barnfamiljerna, bl. a. i form av högre barnbidrag.

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! Fru Olssons senaste inlägg var intressant.

Hon syftar tydligen till en sådan skärpning av beskattningen att vi därmed skall kunna uppnå en snabbare takt i fråga om de sociala reformerna.

Det var väl rätt tolkat?

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr förste vice talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner beträffande utskottets i förevarande betänkande gjorda hemställan komme att framställas först särskilt angående punkten A, därefter särskilt i fråga om punkterna B 3, B 4, B 5 och B 9, vidare särskilt rörande punkterna B 7 och B 8 samt slutligen särskilt avseende punkten B i övrigt.

På gjord proposition bifölls utskottets i punkten A gjorda hemställan.

Därefter gjorde herr förste vice talmannen enligt de beträffande punkterna B 3, B 4, B 5 och B 9 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Yngve Nilsson m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson, Gösta*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 20 punkterna B 3, B 4, B 5 och B 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Yngve Nilsson m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Gösta*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 95;

Nej — 23.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ang. familjebeskattningen

Ytterligare gjorde herr förste vice talmannen i enlighet med de avseende punkterna B 7 och B 8 framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Stefanson m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Stefanson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 20 punkterna B 7 och B 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Stefanson m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Stefanson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 77;

Nej — 36.

Därjämte hade 11 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Slutligen bifölls på gjord proposition vad utskottet i övrigt hemställt i punkten B.

Om åtgärder för en effektiv rättsvård

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 21, i anledning av väckt motion angående beskattningen av vinst å totalisator vid hästtävlingar; och

nr 22, i anledning av väckt motion om överlåtelse av AB Tipstjänst till Sveriges riksidrottsförbund.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning av väckta motioner om allmän försäkring mot skada genom brott;

nr 19, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om klinisk prövning av vissa medel för födelsekontroll, dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 20, i anledning av väckt motion om inrättande av en socialdomstol; och

nr 21, i anledning av väckta motioner om ersättning åt enskild för kostnad i förvaltningsförfarande.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om åtgärder för en effektiv rättsvård

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtande nr 22, i anledning av väckta motioner om åtgärder för en effektiv rättsvård.

Första lagutskottet hade behandlat två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 66 i första kammaren av herr *Ferdinand Nilsson m. fl.* och nr 90 i andra kammaren av herr *Svensson* i Vä *m. fl.*

I motionerna, vilka voro likalydande, hade yrkats, att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag rörande erforderliga lag-

stiftningsåtgärder och resurser för rättsvårdens effektiva upprätthållande i enlighet med rättens och humanitetens principer.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att förevarande motioner, I: 66 och II: 90, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herrar *Arvidson*, *Schött*, *Axel Kristiansson*, *Svensson* i Vä och *Oskarson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till förevarande motioner, I: 66 och II: 90, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning under parlamentarisk medverkan för att effektivisera rättsvården.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Vi står här inför ett av de mest brännande problemen i hela vårt svenska samhällsliv, nämligen det fortgående fördärvet på rättsvårdens område. Jag förstår inte riktigt hur man i utskottet kan vara belåten med att avvakta pågående utredningar. Brottligheten har faktiskt ökat katastrofalt under de år rättsvården handhafs av dem som nu har ansvaret för den.

År 1954 hade vi 200 000 brottmåls- och strafflagsfall, år 1964 var siffran 336 000, och nu kan man räkna med ungefär 400 000 fall. Man vet dessutom att antalet anmälda fall beträffande våldsbrott säkerligen är i underkant därför att samma incitament inte gäller på detta område som beträffande egendomsbrott, där ett försäkringskydd finns som förutsätter polisanmälan. Vi står inför ett problem som inte är betjänt av endast hänvisningar till att statsmakterna följer denna utveckling med uppmärksamhet. Man är inte heller betjänt av fortsatta perifera utredningar. Själva kärnproblemet måste angripas radikalt. Så som rättsvården

har skötts under de gångna åren har det bara blivit sämre och icke bättre.

I första lagutskottets utlåtande sägs att statsmakterna sedan länge har sin uppmärksamhet riktad på brottsutvecklingen och möjligheten att uppbygga brott. När man vet att brottslighetsfrekvensen stiger medan andelen av uppklarade fall sjunker frågar man sig vad denna uppmärksamhet är värd. Reservanterna har pekat på att vi för år 1966 kunde räkna med cirka 400 000 brott, av vilka inemot 300 000 var ouppklarade. Man frågar sig om detta är det resultat statsmakterna velat uppnå genom att, såsom man anför, med uppmärksamhet följa frågan under de gångna åren.

Någon kanske hänvisar till att det har vidtagits vissa förstärkningar beträffande polistjänsterna. Detta är alldeles riktigt. För budgetåret 1966/67 begärde länsmyndigheterna att få 2 300 nya tjänster, rikspolisstyrelsen som hade något bättre kontakt med kanslihuset prutade ned äskandet till 1 200 tjänster, medan Kungl. Maj:t föreslog 400 nya befattningar, vilket också blev föregående års beslut.

För budgetåret 1967/68 har de lokala polismyndigheterna begärt 2 800 befattningar, länsstyrelserna 2 780, rikspolisstyrelsen 970, varav egentliga polistjänster 700, och Kungl. Maj:t 250, varav ungefär 200 är egentliga polistjänster. Det är orimligt att tro att en sådan förbättring kan medföra att man verkligen kommer till rätta med problemet.

Samtidigt står vi inför en arbetstidsreform, vilken enligt vad ansvariga polismän i Polistidningen anger vid en begränsning av arbetstiden från 45 timmar till 42,5 timmar i veckan betyder ett bortfall på mellan 300 och 400 polistjänster. I själva verket går utvecklingen under sådana förhållanden såvitt jag kan finna baklänges.

Det förekommer uppenbarligen på detta område radikalt olika bedömnings sätt beträffande de åtgärder som

Om åtgärder för en effektiv rättsvård bör föreslås. Dessa bedömningsgrunder är så olikartade, att problemen inte kan lösas enbart genom att myndigheternas framställningar mer och mer prutas ned ju högre upp man kommer bland samhällets beslutande instanser. När det ligger så till saknar man enligt min mening den gemensamma bedömningen av det hela.

Jag har gjort — och jag upprepar det — en jämförelse med riksförsvaret. Det är en fråga om trygghet även där, en fråga om yttre trygghet. Där faller man inte i farstun för allt vad sakkunskapen tycker och tänker, utan man tar upp synpunkterna och granskar dem i parlamentariska utredningar. Man försöker komma fram till gemensamma bedömningsgrunder och på det sättet nå lösningar. Som det här ligger till kan det inte hjälpas att det är nödvändigt att man vidtar liknande åtgärder. Jag pekar på nödvändigheten av att få ett helt annat utgångsläge. Jag hänvisar också till vad polismästare Lünings framhöll i Juridiska föreningen i Uppsala när han konstaterade hur det ligger till beträffande polisens ställning hos den allmänna opinionen. Han pekade på hur det blir svårare och svårare att komma till rätta med företeelser inom samhällslivet som man på sina håll hejar på och uppmuntrar på ett sätt som vi måste reagera mot.

Vi känner till och har läst om de »spontana» demonstrationer som då och då förekommer och som stör allmän ordning. Vi vet allihop — vilket också herr Lünings konstaterade — att dessa »spontana» demonstrationer är omsorgsfullt organiserade och att man vid behov, exempelvis från Uppsala till Stockholm, flyttar över de demonstranter som man behöver, om demonstranterna inte räcker till här. Vi vet att när en person slår sönder fönsterrutor under en politisk demonstration betraktas han efter internationella mått som en martyr för sin politiska uppfattning. Som om man inte skulle kunna demonstrera sin politiska uppfattning på

Om åtgärder för en effektiv rättsvård

ett mindre busaktigt sätt än genom att slå sönder fönsterrutor! Vi konstaterar att SÄPO arbetar för landets trygghet, för bekämpande av spionage o. s. v., men vi vet att det finns tidningar vilkas allra största intresse tycks gälla inte det positiva arbete som där uträttas, utan frågan om där möjligen kan begås några fel eller misstag eller förseelser.

Vi måste gå till grunden och bekämpa denna allmänna inställning. Det lär vi inte kunna genom en parlamentarisk utredning — det förstår jag också — men vi kan skapa resurser för rättsvården så att det inte bara blir så att statsmakterna som hittills med uppmärksamhet följer utvecklingen, medan förhållandena blir allt värre och tryggheten blir allt sämre för de enskilda människorna.

Människor som bor ensamma och avlägset känner en starkare och starkare otrygghet. Människor drar sig för att gå ut på gatan i en storstad som Stockholm efter mörkrets inbrott. Man vet att man absolut inte skall ha en väska i handen, men det är inte säkert att man klarar sig ändå, ty överfall förekommer ganska ofta. Jag såg en uppgift i Aftonbladet — en tidning som jag dock inte betraktar som den allra största auktoriteten — enligt vilken det var tredje dag skulle förekomma en våldtäkt i Stockholm. Jag vet inte om uppgiften är riktig — den får stå för tidningens räkning.

Att rättslösheten ökar mer och mer har vi väl alla klart för oss. Under sådana förhållanden kan man inte fortsätta som hittills och bara vänta, utan man måste väl ändå vidta åtgärder så att rättsvården effektiviseras. Sedan urminnes tider har det ålegat statsmakterna att svara för fred och trygghet, för människornas trygghet till liv och egendom. Det har ansetts som en bjudande plikt. Här ser man och har statistiskt material som visar hur utvecklingen går i sådan riktning att det blir sämre och sämre år från år. Och så säger man att det för närvarande inte

finns någon särskild anledning att ge sig in på detta område. Jag kan inte hjälpa det, men jag måste bestämt reagera mot detta. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den vid första lagutskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr ARVIDSON (h):

Herr talman! Även om riksdagen så sent som i december 1966 sade nej till en liknande motion, anser jag mig ändå kunna höra till dem som reserverar sig mot detta utskottsutlåtande. Herr Ferdinand Nilsson har sagt det mesta i sitt omfattande anförande här. Därför behöver jag väl inte bli mångordig, men det är ändå några saker som jag vill understryka.

Jag tycker att alla de ouppklarade brotten, beräknade till inemot 300 000, inger allvarliga bekymmer. De resurser som ställts till samhällets förfogande för att komma till rätta med brottsligheten är otillräckliga. Det går inte att gå efter annan bara hänvisa till att statsmakterna sedan länge haft sin uppmärksamhet riktad på dessa problem, på denna brottsutveckling och på alla ouppklarade brott. Här måste handlas. En utredning i enlighet med vad motionärerna förordat synes mig i högsta grad angelägen. Samhället får inte brista i en självklar plikt att i möjligaste mån skydda medborgarna och deras egendom.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr ERNULF (fp):

Herr talman! Först vill jag deklarerera att jag till fullo delar herrar Nilssons och Arvidsons oro över brottsutvecklingen. Det är verkligt oroande att brottsligheten fortsätter att öka, även om det på sista tiden ser ut att ha skett i en något avsaktande ökningstakt. Det mest oroande är att våldsbrottsligheten — rån och misshandel — visar en särskilt stark ökning.

Även första lagutskottet, som ju behandlade frågan förra året och som nu hänvisar till sitt utlåtande då, har uttryckt oro för denna utveckling. Det är också min mening att de åtgärder som statsmakterna hittills vidtagit för att möta brottsligheten är otillräckliga. Både mittenpartierna och högern har under många år i en mängd olika motioner krävt ökade insatser mot brottsligheten, men dessa motioner har ständigt avvisats av regeringspartiet.

När herr Nilsson säger att utskottet är belåtet med att avvakta pågående utredningar, så tycker jag att det är en något orättvis beskrivning av utskottets mening. I varje fall har jag inte lagt in den betydelsen i utskottets utlåtande. Däremot, om man skulle tillsätta en parlamentarisk utredning skulle det väl enligt herr Nilssons mening inte innebära att man fortsätter att vänta.

Det är riktigt att reservanterna framhåller att den utredning de begär inte är avsedd att innebära en motivering för att skjuta på angelägna åtgärder. Tyvärr är det ändå på det sättet att detta kan bli resultatet, även om en utredning startar och har de bästa intentioner att inte uppskjuta angelägna åtgärder.

Detta är kanske ett av de skäl som föreligger för att jag med tvekan — det skall jag erkänna — har anslutit mig till majoritetens förslag. Jag är tveksam om en parlamentarisk utredning verkligen är botemedlet. Det finns så mycket att göra som ligger i öppen dag, både i fråga om polisverksamheten, frivård, möjligheter för eftervården att ordna sysselsättning, frivårdsverkstäder etc., för att hindra återfall, en mera effektiv barnavård på detta område och även i fråga om att ge domstolarna den personalstyrka de behöver för att utan orimligt dröjsmål klara av målen. Även där har regeringen sagt nej till de anslagsäskande myndigheterna.

Herr talman! Jag är alltså ense med reservanterna om att det här behövs mer ingripande åtgärder än regeringen

Om åtgärder för en effektiv rättsvård har varit beredd att föreslå, men jag tror inte att just den parlamentariska utredningen innebär någon avgörande åtgärd. Jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan.

Herr SVEDBERG, ERIK, (s):

Herr talman! Herr Ferdinand Nilsson började med att erinra om den fortgående utvecklingen på brottslighetens område, och ansåg att denna var katastrofal. Detta är väl inte alldeles med verkligheten överensstämmande. Vi har en statistik som visar att under åren 1962—1965 ökade antalet inregistrerade brott i landet med 10—20 procent årligen. Däremot visar de preliminära siffrorna för 1966, jämfört med de preliminära siffrorna för 1965, att det mellan dessa år har skett en ökning med endast 2 å 3 procent. Jag vet inte, om det är det förhållandet att staten övertagit polisväsendet som nu börjar slå igenom när det gäller utvecklingen eller vilka orsakerna kan vara. I varje fall är det en glädjande tendens, även om det som sagt fortfarande är tal om en viss ökning.

I likhet med herr Ernulf vill även jag säga att det naturligtvis inte råder några delade meningar mellan motionärerna, reservanterna och utskottets majoritet om att brottsutvecklingen, även om antalet inregistrerade brott nu är något mindre än tidigare, är ägnad att inge oro. Det som skiljer utskottets majoritet och reservanterna åt är väl egentligen att utskottets majoritet inte tror på att en stor parlamentarisk utredning skulle kunna få fram några nya förslag till handlingslinjer för att komma till rätta med detta stora problemkomplex. Jag kan även erinra om att samtliga remissinstanser som yttrade sig över en identisk motion vid fjolårets riksdag — den behandlades för övrigt så sent som i november månad — avstyrkte en dylik utredning.

Den som uppmärksam studerar det föreliggande utlåtandet finner också en

Om åtgärder för en effektiv rättsvård

redogörelse för de utredningar som dels pågår och dels avslutat sitt arbete över frågor som motionärerna på nytt vill aktualisera. Reservanternas trycker särskilt på differenserna mellan rikspolisstyrelsens framställningar avseende behovet av ökat antal befattningshavare och riksdagens godtagande av statsverkspropositionernas i hög grad nedprutade förslag på området. Den debatten fördes för några veckor sedan här i kammaren vid behandlingen av andra huvudtiteln. Av diskussionen då framgick dock att det inte bara är antalet polismän som är avgörande för att göra polisväsendet effektivare; det är även i hög grad en fråga om tekniska och maskinella hjälpmedel, moderna tidsenliga polishus och många andra ting som medger rationella arbetsmetoder. Dessa saker kan vara väl så betydelsefulla som ett ytterligare 100-tal tjänster.

Det framhålles även i reservationen att man vill ha en snabbare och effektivare handläggning av ärenden och mål inom polis-, åklagare- och domstolsorganisationen. Vi tror nog inte heller att man inom justitiedepartementet är blind för möjligheten att åstadkomma dylika förenklingar. Ett exempel därpå var propositionen nr 100, som första lagutskottet behandlade vid fjolårets riksdag och som kamrarna biföll. Propositionen berörde just vissa förenklingar och effektiviseringar av polisens, åklagarnas och domstolarnas arbete med trafikmål. Det gällde således en ren rationalisering av metoderna att bekämpa trafikförseelser. Jag har ett litet minne av att herr Ferdinand Nilsson inte riktigt gillade propositionens syften i alla stycken, utan menade att det enda riktiga och effektiva för brottsbekämpandet vore kraftiga personalförstärkningar såväl i fråga om polis och åklagare som domare. Därför är det nu särskilt glädjande att se att reservanternas utvecklade tankegångarna i Ferdinand Nilssons motion till att gälla även effektivitetsvinster utan den mera direkta anknytning till

kraftiga personalkökningar som motionen pläderar för.

För några år sedan behandlade första lagutskottet även en proposition som syftade till att förstärka myndigheternas och polisens möjligheter att komma till rätta med deklaratjonsbrott. Det gällde dels en förstärkning av antalet taxeringsintendenten — och det var det inga nämnvärda invändningar mot — dels föreslogs det att polisen skulle få ökade befogenheter att göra husrannsakn, beslagta böcker och handlingar med räkenskaper för att komma på deklaratjonsfiffel. Det vållade emellertid stort rabalder, både i tidningarna och inom utskottet. De mest högröstade menade att vi var i färd med att hamna i en polisstat. Ett sådant uttalande är märkligt. Deklaratjonsfusk är ju också ett slags förmögenhetsbrott, fast det i första hand drabbar det allmänna. Principiellt är det ingen skillnad mellan det och förmögenhetsbrott riktade mot fysiska personer. Det är bara den olikheten att det i det förra fallet i första hand är samhället och i andra hand medborgarna som får sitta emellan, medan det i det senare fallet i första hand är medborgarna och kanske i andra hand samhället som drabbas. Det är dock en viss utbredd tendens — jag vill naturligtvis inte påstå att den finns här i riksdagen och inte heller vid domstolarna — att bedöma brott mot skattelagarna mildare än andra former av förmögenhetsbrott. Det kan nog ligga en viss fara i detta, ty det bidrar säkert till minskad respekt för lagar och förordningar i allmänhet.

Föregående talare var inne på den låga uppklaringsprocenten av brott. Man ser den i relation till antalet begångna brott. Det är dock värt att notera att de grövre brotten klaras upp av polisen i väsentligt högre utsträckning än andra brott. Uppklarandet av grova brott ligger mellan 60 och 90 procent, medan t. ex. bilstölderna i våra största städer klaras upp endast till 10 —15 procent.

Brottsutvecklingen är förvisso ett problem, men vi vet även att myndigheter av olika kategorier följer utvecklingen med uppmärksamhet. Utredningar är som sagt färdiga och andra pågår. Vi är även förvissade om att man från departementets sida är beredd att göra insatser för att bekämpa de nuvarande tendenserna på detta område.

Jag måste nog beteckna det såsom verklighetsfrämmande när såväl motionärer som reservanter trycker på att deras önskade stora parlamentariska utredning inte får fördröja åtgärder som ter sig angelägna och brådskande. Det torde nog vara så, att en dylik stor utredning, där allting på nytt skulle så att säga läggas i stöpsleven, skulle komma att fördröja åtskilliga åtgärder som vore till gagn, både på kortare och längre sikt, när det gäller att bekämpa brottsligheten och stävja brottsutvecklingen.

Utskottet har inte haft någon anledning att nu göra någon annan bedömning av denna motion och de problem den drar upp än vad utskottet gjorde för bara några månader sedan.

Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Först några ord i periferien. Utskottets ärade vice ordförande talade vid denna frågas behandling om den snö som föll i fjol — han talade om hur vi ställde oss beträffande skattemålen. Jag vill minnas att jag i det fallet var lika positiv som han, så ur den synpunkten känner jag mig inte på något sätt berörd.

Men i fråga om trafikförseelserna är det en annan sak. Där hade jag en känsla av — och den känslan har jag fortfarande — att den där metoden att folk skall betala och sedan vara kvitt med samhället reducerar rättsuppfattningen till den moral, som man känner till av skildringarna från den tid då

Om åtgärder för en effektiv rättsvård
avlatshandeln infördes och då det sades att »Gud vill ingen syndares död, men väl att han lever och betalar». Det är den mentaliteten som jag inte gillar därför att jag har en känsla av att en person, som har begått grova trafikförseelser, verkligen bör få känna att han står inför en domstol och inte bara betalade kollekt till en poliskonstapel. Jag hoppas att utskottets ärade vice ordförande och jag inte har alltför olika åsikter på den punkten.

Sedan kommer jag till det väsentliga, och det är där jag ser hur olika vi bedömer frågorna. För utskottets vice ordförande, för den majoritet som stöder utskottets förslag, för Kungl. Maj:t m. fl. innebär det en tröstegrund, att brottsligheten inte ökade så förfärligt mycket häromåret. Däremot är ökningen av brottmål från 200 000 till 400 000 sedan 1954 någonting som man så att säga har vant sig vid. Den har man accepterat. Det är detta jag reagerar emot och det är där jag säger att det finns olika bedömningar.

Sedan är det väl faktiskt så att det som vi även förra året var inne på — det vet herr Ernulf med det stora intresse som han då ägnade vår reservation — nämligen effektiviteten och vad därmed sammanhänger, inte direkt är någon innovation. Många av de värdefulla tankar som kom till uttryck i reservationen förra året återfinns också i årets reservation. Det är bara det, att ordflödet inte är riktigt lika ymnigt i år.

Herr Ernulf säger att han egentligen i grund och botten är av samma mening som reservanterna i fråga om vad som är tokigt och galet och vad vi behöver göra någonting åt. Men när det kommer till kritan, hittar jag herr Ernulf ihop med herr Erik Svedberg och de andra på nejsägarsidan.

Jag hade faktiskt bättre förhoppningar, ty jag har utrustat mig med protokollet från förra året och därav framgår att herr Ernulf säger, att det är klart att polisens resurser måste ut-

Om åtgärder för en effektiv rättsvård

ökas avsevärt. Med detta menar varken herr Ernulf eller jag förvisso icke det förslag Kungl. Maj:t framlagt i år. Sedan fortsätter herr Ernulf: »Enligt min mening är det alltså ganska sannolikt att vi så småningom kommer att behöva en utredning av det slag som reservanterna här talat om, en utredning under parlamentarisk medverkan.»

Det var herr Ernulf i fjol, men det är inte herr Ernulf i år!

Till slut vill jag säga att jag dock får en smula tvivel beträffande denna utredning, när talesmannen för det stora, maktägande partiet säger, att han tror det kommer att gå långsamt och verka som en broms på allting. Inte visste jag att maskineriet på högsta ort fungerade så långsamt! Jag har haft en mera optimistisk uppfattning i det fallet än herr Svedberg.

Herr ERNULF (fp):

Herr talman! Eftersom herr Nilsson tyckte, att jag hade ändrat mening sedan föregående år, vill jag lugna honom med, att jag till alla delar vidhåller vad jag sade i mitt anförande i debatten förra året. Jag tror att vi så småningom får tillsätta en parlamentarisk utredning.

Orsaken till min tvekan att förorda det nu är vad jag sade i mitt förra anförande. Det finns så mycket att göra som inte behöver någon utredning. Herr Nilsson och jag är överens om att det behövs väsentligt förstärkta och förbättrade resurser till polisen. Vi är överens om att det finns en mängd saker vi kan göra — inom fångvården, inom kriminalvården, jag förmodar även frivården och eftervården, och för övrigt inom nykterhetsvården och barnavården. Utredningar ligger färdiga, det behövs bara ett regeringsförslag eller — men det är naturligtvis orealistiskt — motioner, som vinner riksdagens bifall.

Om jag stannar kvar i riksdagen, kommer jag säkerligen om några år,

när de åtgärder som nu är färdiga för behandling är vidtagna, att vara bland dem som anser, att vi inte kan avvisa tanken på en parlamentarisk utredning om hur man mera grundligt skall angripa detta problem. En utredning i dagens läge, och med den majoritet en sådan utredning skulle få, skulle nog inte ge det önskade resultatet. Finns inte den politiska viljan från majoriteten i riksdagen att satsa på radikala åtgärder för att förebygga och motverka brottsligheten, då hjälper tyvärr inga utredningar, de må vara hur goda som helst.

Jag hoppas, herr Nilsson, att vi tillsammans kan komma i den ställningen, att vi både kan utreda och genomdriva de åtgärder, som vi är överens om.

Herr SVEDBERG, ERIK, (s):

Herr talman! Det kan vara onödigt att debattera dessa ting så mycket nu, när en stor debatt ägde rum här för tre månader sedan. Det måste med nödvändighet bli samma saker som kommer igen. Jag måste dock säga något när herr Ferdinand Nilsson erinrade om proposition 100, om ordningsbot och allt detta, som var före här i kammaren.

Vinningen med det systemet är ju, att bagatellartade förseelser kan klaras upp på ett enklare och effektivare sätt än tidigare, och därigenom kan polisens krafter koncentreras på väsentligare saker.

Enligt protokollet från den debatten sade herr Ferdinand Nilsson, att det enda effektiva sättet att komma till rätta med brottsutvecklingen var att vi fick fler polistjänster. Jag tycker ändå att man på den punkten bör framhålla, att det här även kan vara fråga om rationaliseringsvinster på olika sätt genom att polisen får ökad teknisk utrustning och kan arbeta effektivare och snabbare. Det kan även vara ett mindre kostsamt sätt att försöka bidra till

en lösning av dessa samhällsproblem. Allting som beslutas här i riksdagen på olika områden kostar pengar. Det blir fråga om en fördelning av tillgångarna mellan olika gagneliga ändamål, och bördorna skall bäras av medborgarna.

Det är därför angeläget att framhålla, att det många gånger även på detta område kan vara verksamt med en rationalisering.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Av naturliga skäl talar utskottets vice ordförande gärna om de mindre trafikförseelserna från förra året. Ja, det är helt naturligt. Men de stora problemen, herr Svedberg, är: Skall vi fortsätta med en utveckling som denna? Skall vi inte få en återgång till rimliga förhållanden någon gång? Skall vi inte ta itu med dessa saker ordentligt? Är det omöjligt för somliga att göra klart för sig, att 2 miljoner övertidstimmar för polisen under år 1965—1966 är väl mycket tilltaget? Kan vi inte säga oss, att polisen måste få omfattande personalförstärkningar?

Hur stora de skall vara kan man resonera om. Lika väl som vi behöver ett effektivt försvar, men därför inte behöver acceptera allt vad sakkunskapen inom armén säger, lika väl är det inte nödvändigt att acceptera just de lokala myndigheternas krav på 2 800 nya polistjänster. Detta är dock saker och ting, som en utredning skulle kunna klara upp. Den skulle kunna väga skälen mot varandra. Inom utredningen skulle man kunna resonera om vad som sakligt sett krävs för en effektivisering. Man skulle inte bara säga, att »det inte blev fullt så galel året förut som året dessförinnan — det är visserligen uselt nu, men farten när det gäller att gå vägen utför har i alla fall saktat av en smula».

Det är allt detta, herr Svedberg, som jag anser vara det centrala i denna fråga, och det är där som det brister.

Om åtgärder för en effektiv rättsvård

Jag skall inte diskutera mycket med herr Ernulf. Jag konstaterar, att han förra gången avsvor sig den parlamentariska utredningen, men nu har han kommit tillbaka till den igen. Välkommen! jag hoppas att det denna gång varar litet längre än förra gången.

Jag har en bestämd känsla av att vi alla tillsammans ändå måste försöka åstadkomma någonting vettigt och bra. Jag hyser inte den uppfattningen, att de människor som står bakom majoritetspartiet är till freds med förhållandena och tycker att allting är bra, utan jag tror att vi här har uttryck för snarast någon sorts flathet i fråga om departementets möjligheter att göra sig gällande i resonemanget om fördelningen av de ekonomiska resurser som vi för närvarande har. Det är där som det brister. Annars har jag inte upptäckt att rättslösheten har någon större opinion bakom sig ute i bygderna. Vi får komma ihåg, att det stora parti som bär upp så stor del av representationen i riksdagen återfinnes bland just dessa människor. De vill vara i fred och de vill ha trygghet. De vill känna sig fredade i sina hem och de vill känna säkerhet för vad de äger och har.

Om man bortser från prestigesympunkter, borde man kunna resonera sig ihop om ett vettigt förslag, vars genomförande skulle kunna möjliggöra inte bara att brottsligheten inte längre fortsätter att öka, utan också att vi skulle komma tillbaka till rimliga och vettiga förhållanden. Det är dock alldeles galel med den utveckling som nu pågår, och det är orimligt att vi skall finna oss i vad som sker.

Jag vet att det inte går att klara allting med polisen. Om detta är vad herr Svedberg vill säga, så instämmer jag med honom. Till slut gäller det att skapa ett rättsmedvetande bland människorna som reagerar i skattemål och trafikmål men också när det gäller tjuvnad och våldsbrott. Vi måste komma tillbaka till de gamla buden »du skall» och »du skall icke»!

Om åtgärder för en effektiv rättsvård

Herr SVEDBERG, ERIK, (s):

Herr talman! Jag tycker nog att herr Ferdinand Nilsson här bagatelliserar vad riksdagen beslöt beträffande handläggning av trafikmål. Herr Nilsson sade, att ordningsföreseelser inte är så mycket att bråka om. Men just därigenom att polisen inte behöver lägga ner så mycket arbete på enkla saker så kan den ju koncentrera sina krafter på allvarligare ting, och det är den verkliga vinsten med beslutet.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Tror utskottets ärade vice ordförande verkligen, att den stora förändring som skett sedan 1954 låter sig klaras upp bara genom att polisen får det litet lindrigare i fråga om trafikföreseelser?

Herr SVEDBERG, ERIK, (s):

Herr talman! Rationalisering är väl ändå någonting väsentligt som — jämte annat som kan göras på det här området — bidrar till ett bättre tingens tillstånd! Att polisen får koncentrera sina krafter på verkligt stora saker och kan behandla enklare ting mera summariskt, måste vara en åtgärd i linje med de syften herr Ferdinand Nilsson pläderar för.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Jag kan instämma i det allra sista som herr Svedberg sade, och eftersom jag har ofta mött så stort intresse för svensk laglydighet och svensk ordning just från det hållet tycker jag att det är roligt att få betyga det. Emellertid vill jag understryka, att någon större effekt lär man väl inte uppnå med de åtgärder herr Svedberg talat om. Men vi har det kanske så illa ställt, herr Svedberg, att vi får vara belåtna med det lilla som kan göras?

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Nilsson, Ferdinand, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 22, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Nilsson, Ferdinand, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 82;

Nej — 40.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Om offentligt biträde i vissa intagnings- och utskrivningsärenden

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 17, i anledning av väckt motion om offentligt biträde i vissa intagnings- och utskrivningsärenden enligt lagen om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall.

Till behandling hade andra lagutskottet förehaft en inom riksdagen väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr II: 786, av herr *Gustavsson* i Alvesta och herr *Nihlfors*.

I motionen hade föreslagits, att riksdagen för sin del skulle besluta sådan ändring av lagen den 16 juni 1966 om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall, att offentligt biträde, arvoderat med allmänna medel, skulle kunna anvisas intagen i ärenden hos sjukhusnämnd.

Utskottet hade i det nu ifrågakvarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen, med bifall till förevarande motion, II: 786, måtte för sin del antaga i utlåtandet infört förslag till lag om ändrad lydelse av 26 och 32 §§ lagen den 16 juni 1966 (nr 293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall.

Reservation hade avgivits av herr *Strand*, fru *Carlqvist*, herr *Lars Larsson*, fru *Nilsson*, herr *Fredriksson* och herr *Svensson* i Kungälv, fru *Skantz* samt herr *Göransson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att förevarande motion, II: 786, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr förste vice talmannen **STRAND** (s):

Herr talman! I detta ärende har lotten avgjort vad som skulle vara utskottets utlåtande. Jag och sju andra ledamöter i utskottet har reserverat oss. Utskottet har tillstyrkt förevarande mo-

tion. Reservanterna vill att den icke skall föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid riksdagens behandling av den proposition med förslag till ifrågakvarande lag, som behandlades föregående år, förelåg en motion med samma syfte som den nu aktuella. Andra lagutskottet avvisade vid det tillfället motionen med hänvisning till vad departementschefen uttalat i propositionen, nämligen att man i avvaktan på en samlad bedömning av möjligheterna att erhålla fri rättegång i förvaltningsprocessen inte borde införa offentligt biträde på mentalsjukvårdens område. Utskottet framhöll att man måste försöka undvika att införa ett alltför rättegångsliknande förfarande som fjärrar mentalsjukvården från annan sjukvård.

Lagen om sluten psykiatrisk vård i vissa fall trädde i kraft den 1 januari innevarande år. Det har inte sedan riksdagen behandlade motsvarande yrkande i samband med behandlingen av propositionen, såvitt vi reservanter kan förstå, inträffat någonting som kan föranleda en ändrad inställning till yrkandet i fråga.

Såväl besvärssakkunniga som utredningen om fri rättegång har avlämnat betänkanden, och i båda fallen har betänkandena varit föremål för remissbehandling. Följaktligen kan man vänta att den samlade bedömningen av ärendet kommer till stånd relativt snart. Visserligen har ingendera av de utredningar som här är aktuella haft någon bestämd uppfattning om i vilken utsträckning man skulle gå ett sådant önskemål tillmötes, som det här är fråga om. Detta gäller över hela fältet.

Reservanterna förmenar följaktligen, att man borde avvakta den samlade bedömning som väl måste komma till stånd i sådana här angelägenheter, d. v. s. när det gäller offentligt biträde i förvaltningsprocess och möjlighet till rättegångshjälp i vanliga rättegångar.

Vi anser inte att förhållandena efter den nya lagens tillkomst är sådana, att det är någon så angelägen sak att av-

Om offentligt biträde i vissa intagnings- och utskrivningsärenden

göra frågorna på detta område för sig, utan hänsyn till vad som kan bli följden av den samlade bedömningen beträffande andra liknande angelägenheter.

Självfallet är det så, att de som är föremål för fråga om intagning eller utskrivning i regel är i sådant tillstånd att de inte själva kan föra sin talan. De har ju också rätt att anlita biträde. I många fall finns också förmyndare eller god man förordnad för vederbörande. Jag har själv en känsla av att det kan förekomma viss dualism när det gäller att förordna offentligt biträde vid dessa speciella fall, då det är fråga om intagning eller utskrivning av patient. Under den tid vederbörande vårdas på sjukhus måste hans angelägenheter handhas av en förordnad god man eller förmyndare, eftersom det offentliga biträdet inte skall agera i annat sammanhang än då fråga är om inskrivning eller utskrivning och tvist uppkommer.

Utredningen om den slutna psykiatriska vården har visserligen förordnat, att man skall kunna använda sig av offentligt biträde, men den har samtidigt sagt att man när det gäller de medicinska bedömandena måste vara försiktig med att anlita offentligt biträde. Jag förmodar att man därmed avsåg att anlita särskild läkare, som skulle föra vederbörandes talan i ett sådant ärende. Den medicinska bedömningen av sjuklighetstillståndet är avgörande för om vederbörande skall utskrivas eller om han skall ha fortsatt vård. Därutöver är det de enskilda angelägenheterna det är fråga om i mycket stor utsträckning.

Herr talman! Jag och reservanterna har den uppfattningen, att man utan olägenhet kan avvakta både erfarenheterna från lagens tillämpning, sådan den nu är utformad, och den samlade bedömning som kan bli resultatet av besvärssakkunnigas betänkande och utredningen om fri rättegångshjälp.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! När riksdagen förra året antog den nya mentalsjukvårdslagen fördes en lång debatt just om denna punkt. Som vi minns var meningarna i ärendet delade mellan såväl sinessjuklagstiftningskommittén, vars betänkande — SOU 1964: 40 — låg till grund för förslaget om denna lag, och propositionen, d. v. s. departementschefens förslag, som mellan riksdagens båda kamrar, av vilka den första följde departementschefens förslag och den andra följde kommitténs förslag.

Sinnessjuklagstiftningskommittén hade hävdlat, att om så befanns erforderligt för tillvaratagande av en på mentalsjukvårdsanstalt intagens rätt borde offentligt biträde, arvoderat med allmänna medel, kunna anvisas honom. När departementschefen nu inte tog upp detta förslag i sin proposition kom en reaktion här i riksdagen i form av ett flertal motioner.

Motivet till kommitténs förslag var främst att den sjuka människans rätt bör tillvaratas. Kommittén har i sitt betänkande mycket utförligt och detaljerat redogjort för sitt synsätt på denna punkt. Samma motivation finner vi också i det nu föreliggande utskottsutlåtandet. Detta framgår av skrivningen i slutet på s. 9, där det heter:

»I intagnings- och utskrivningsärenden är icke sällan avgörande för beslutet hur vissa faktiska förhållanden närmare gestaltat sig. Så är exempelvis fallet då omständigheterna i samband med visst handlande är avgörande för om patienten uppfyller det s. k. farlighetsrekvisitet. I sådana situationer är det från rättssäkerhetssynpunkt av synnerlig vikt att patienten, som till följd av frihetsberövandet icke själv kan verkställa utredning utanför sjukhuset, har möjlighet att få hjälp av biträde. För att denna rätt inte skall bli illusorisk i fall då patient saknar förmåga att av egna medel bekosta biträde eller då patient inte själv kan ombesörja att han erhåller dylik hjälp, är det ange-

Om offentligt biträde i vissa intagnings- och utskrivningsärenden

läget att patienten genom det allmännas försorg kan få det biträde han behöver. Möjlighet att förordna offentligt biträde bör därför enligt utskottets mening införas. Kostnaden för sådant biträde bör bäras av det allmänna.»

Detta är såvitt jag kan finna en mycket stark motivering.

Reservanternas motivering för sitt avstyrkande av motionerna, vilken vi nyss hört herr förste vice talmannen argumentera för, är densamma som den departementschefen föregående år anförde, och som förorsakade att denne då inte upptog momentet i sin proposition, nämligen dels att frågan om offentligt biträde i mentalvårdsärenden sammanhänger med spørsmålet om möjligheten att erhålla fri rättegång i förvaltningsprocessen i allmänhet och att därför en samlad bedömning i frågan borde avvaktas, dels att man borde undvika ett alltför rättegångsliknande förfarande, som skulle fjärma mentalsjukvården från annan sjukvård. Samma tankegångar återfinns även i reservationen.

Den senare invändningen mot förslaget att den sjuke under vissa förhållanden skulle kunna erhålla kostnadsfritt offentligt biträde kan knappast vara tungt vägande. Det väsentliga är ju, att mentalsjukvården måste skilja sig från annan sjukvård genom att man i den förra måste ha särskilda möjligheter till tvångsintagning. Att skapa bättre rätts-säkerhetsgarantier för den sjuke i sådana fall kan väl knappast sägas innebära, att man ytterligare betonar mentalsjukvårdens särställning. Detta argument faller på sin egen orimlighet.

Invändningen att man bör avvakta den allmänna översynen av möjligheterna till fri rättegångshjälp i förvaltningsprocessen är knappast mer hållbar. De kriminella har ju redan rätt till offentligt biträde — varför skulle då ej de mentalsjuka i motsvarande och för dem mycket besvärliga situationer med frihetsberövanden få ha en motsvarande rätt? Genom tvångsintagningen har ju de senare försatts i precis samma

situation som de kriminella, de har mycket reducerade möjligheter att själva ta till vara sina intressen. Även härvidlag är det motiverat att slå vakt om de mänskliga rättigheterna, något som vårt land som kulturnation har en särskild förpliktelse att göra.

Att få hjälp är även många gånger den bästa terapi som dessa sjuka kan få, särskilt gäller detta de s. k. kverulanterna. Ett av dem själva påyrkat offentligt biträde måste för dem bli en god hjälpande hand och en psykologisk avledare för deras aggression.

Det är inte många människor det här gäller, men att problemet löses är desto viktigare för dem som det kan komma att gälla. Den formulering som föreslagits för lagändringen är även så försiktig — det är ju inte den sjuke själv utan ordföranden i nämnden som skall avgöra ärendet — att missbruk effektivt bör kunna undvikas.

Vi har ju upplevt missbruk av den fria rättegångshjälpen i många avseenden. Men i detta fall bör den inte kunna missbrukas med den formulering, som förslaget till lag nu fått. Jag tycker nog att första kammaren denna gång skulle kunna följa den mening som andra kammarens majoritet hade förra året.

Herr talman! Med denna motivering yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Herr talman! Jag vet inte om det är något särskilt starkt argument att åberopa andra kammarens beslut föregående år. Där fattades beslutet med 114 röster mot 94. I denna kammare blev det 88 röster mot 44. Om det skulle vara på det sättet, att majoriteten alltid hade rätt, skulle det följaktligen, om man räknade samman rösterna, vara första kammarens mening som borde vara avgörande.

Nu tillhör jag inte dem som i alla situationer är säker på att majoriteten

Om offentligt biträde i vissa intagnings- och utskrivningsärenden

har rätt! Därför tycker jag att vi skulle kunna lämna det beslut som fattades i fjol och hålla oss till sakläget.

Om det i fjol var motiverat att pröva frågan om offentligt biträde i samband med antagande av lagen, var det en sak för sig och liksom mera naturligt, därför att utredningen hade föreslagit en sådan anordning och departementschefen åberopade särskilda skäl för att han inte tyckte att man skulle besluta i saken just vid det tillfället. Men efter det att beslutet är fattat och lagen har trätt i kraft så sent som fr. o. m. den 1 januari innevarande år, och det dessutom har blivit helt andra huvudmän för handhavandet av vården i fråga, tycker jag att man skulle kunna lugna sig litet, innan man kommer åter med motionsyrkandet.

Jag är inte säker på att man bör sätta likhetstecken med det fallet, att en person är åtalad för brott och i samband därmed frågan om sinnesundersökning aktualiseras, därför att varje åtalad ju har rätt att få biträde. Eftersom domstolen skall fälla utslaget även i fråga om sinnesundersökning, är det väl naturligt att det offentliga biträdet också träder till i dylika avgöranden.

Här är det ofta på det sättet, att vederbörande patient har sökt eller kommit att söka intagning vid sjukhuset på eget initiativ, för den vård vid sjukhuset, som regleras enligt sjukvårdslagen. Men tillståndet kan försämrats, och det kan bli fråga om att patienten själv begär utskrivning. Då uppkommer frågan om han skall hållas kvar. Han har sökt vården på eget initiativ då han hade möjlighet att själv bedöma vårdbehovet; denna möjlighet har försämrats, och då tycker han att han vill skrivas ut.

Jag anser inte att man bör göra jämförelser mellan de fall som är föremål för domstols behandling, och de fall som på detta sätt prövas direkt av sjukhusmyndigheterna och där vederbörande via inskrivningsnämnd eller utskrivningsnämnd har möjlighet att

slutligen få ärendet prövat i psykiatriska nämnden. I inskrivningsnämnden är det en domare som är ordförande, där finns också en läkare och en i allmänna värv kunnig person. I psykiatriska nämnden är likaledes en domare ordförande, och där finns vidare två av varandra oberoende läkare och två med allmänna värv väl förtrogna personer.

Jag tycker att det föreligger en viss garanti för att ärendena blir objektivt behandlade. Nykterhetsnämnderna har ju ofta att handlägga frågor om administrativt frihetsberövande, och det förekommer sådana avgöranden också inom barnavårdsnämnden och möjligen på andra håll inom administrationen. Skulle det bli allmänt erkänt, att det i sådana fall för rättsvårdens skull är lämpligt med offentligt biträde, tycker jag inte att man skall undanta den psykiatriska vården. Men det är inte det samma som att jag anser, att man skall förordna en sådan anordning just på detta område. Det är inte mera bråttom än att vi kan avvakta den samlande bedömning som så småningom kommer till stånd.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag håller med förste vice talmannen om att majoriteten inte alltid har rätt. Inte minst gäller detta i de politiska sammanhangen. I det fallet är det inte några delade meningar oss emellan.

Men då det gäller hans jämförelse mellan de olika formerna av frihetsberövande och de olika kategorier, som därvid skulle behöva ha offentligt biträde, är jag inte riktigt med på samma noter. Jag tycker att jämförelsen är ganska talande mellan de olika grupperna, och framför allt skall vi komma ihåg att det är just den brottslige och den sjuke själva, de kategorier det här gäller, som bör få uppfattningen att de har garantier för en objektiv behandling. Om de inte får den uppfattningen

Om offentligt biträde i vissa intagnings- och utskrivningsärenden

att de har en garanti för en objektiv behandling — även om de sjuka på grund av sin sjukdom kanske inte bedömer saken på samma sätt som en normal människa — hemfaller de lätt till kverulans. Det är sådana sjukdomsuttryck, som vi om möjligt skall söka eliminera. Då skall vi inte genom våra egna åtgärder låta den sjuke få intryck av att han inte bedömes på ett objektivt sätt.

Vi skadar ingen genom ett bifall till kravet att dessa sjuka skall få en offentlig försvarare på samma sätt som de kriminella. Däremot skulle vi hjälpa många i deras sjukdom. Jag tycker inte det är riktigt konsekvent att en brottsling, som berövas sin frihet, har rätt till offentligt biträde men att inte en sjuk skall ha samma rätt i samma situation.

Att det skulle uppkomma konflikt-situationer mellan förmyndarna och de offentliga biträdena, som förste vice talmannen sade, tror jag knappast. Det är väl tvärtom så att de i sådana fall hjälper varandra.

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Herr talman! Jag tror inte att herr Edström, trots att han här talar som läkare, inte skulle se skillnaden mellan den brottslige, som möjligen skall undergå sinnesundersökning, och den sjuke. Den brottslige skall ju antingen dömas för brottet eller bli fri från straff och undergå sjukvårdsbehandling. Det är skillnad på detta och de fall som gäller personer vilka uteslutande kommer under bedömning därför att de är sjuka.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag håller helt med herr förste vice talmannen i det avseendet. Men vi skall tänka på hur *den sjuke* ser det. Det är det som är det viktiga.

Herr CARLSSON, ERIC, (cp):

Herr talman! Jag har lyssnat med mycket stort intresse till den diskussion som ägt rum mellan utskottets ärade ordförande, som denna gång företräder reservanterna, och herr Edström.

Herr Strand sade en sak som var mycket intressant och som jag tror man bör ägna litet mera uppmärksamhet. Den nya lagstiftning som vi har här, vilken antogs i fjol och som gäller från den 1 januari 1967 innebär i princip, att den som är i behov av vård på ett mentalsjukhus har att söka sig dit för vård. Går han in frivilligt äger han också att gå ut från sjukhuset när han anser att han inte behöver vara kvar där längre. Det finns dock vissa kriterier som kan komma in i bilden och som gör att det kan tillämpas en viss kvarhållningsrätt.

Där finns ett område som enligt min uppfattning är för litet beaktat i denna diskussion, nämligen rättsskyddet för den som söker vård på mentalsjukhus. Medicinska framsteg har gjort att man har fått en moderniserad lagstiftning, där man kunnat stanna för ett beslut som i princip innebär att den som går fritt in också går fritt ut. Vi har fått en mer humanitär syn på denna vård än tidigare.

För den som frivilligt söker in på ett mentalsjukhus och vet att det finns en viss kvarhållningsrätt, måste det ur både psykologisk synpunkt och rättsskyddssynpunkt vara tillfredsställande att veta att hennes rätt inte trädes för när, även om det blir fråga om att tillämpa viss kvarhållningsrätt. Inte minst ur humanitär synpunkt och ur sjukvårdssynpunkt är detta en så väsentlig faktor, att det föreligger all anledning att ta hänsyn därtill.

Visst kan man som herr Strand här säga: »Låt oss avvakta erfarenheterna!» Man kan också säga, som sagts inom utskottet, att det här rör sig om ett ytterst litet antal fall. Jag vill betona att det, även om det rör sig om ytterst få fall, ändå är lika angeläget att den

Om förhandlingsrätt för pensionärer

sjuka människans rättssituation beaktas och att hennes rätt över huvud taget icke kränkes på något sätt.

Det är från dessa utgångspunkter som jag betraktar frågan om offentligt biträde åt den som är intagen på sjukhus. Det är en mycket stor och väsentlig fråga att det tas hänsyn till rättsskyddet och rättsvården. Det är också viktigt att samtidigt därmed ger man denna form av sjukvård den ställning som den är på väg att få och som vi hoppas att den får och som innebär att mentalsjukvården blir jämställd med annan sjukvård.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen enligt de därunder framkomna yrkandena gjorde propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på godkännande av den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr förste vice talmannen *Strand* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 17, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nej-propositionen.

Då emellertid herr *Edström* begärde rösträkning, verkställdes nu votering

medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 55;

Nej — 68.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 28 maj 1920 (nr 245) om medling i arbetstvister, m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om förhandlingsrätt för pensionärer

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 21, i anledning av väckta motioner om förhandlingsrätt för pensionärer.

Andra lagutskottet hade till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr I: 68, av herr *Palm m. fl.*, samt nr II: 93, av herr *Gustafson* i Göteborg m. fl.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade anhållits, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag till riksdagen rörande förhandlingsrätt för arbetstagarorganisation beträffande medlemmar som gått i pension.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen med bifall till förevarande motioner, I: 68 och II: 93, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning rörande förhandlingsrätt för arbetstagarorganisation beträffande medlemmar som gått i pension.

Herr **PALM** (s):

Herr talman! Vi som motionerat i denna fråga noterar med stor tillfredsställelse att det i år varit möjligt att

Om åtgärder för att minska arbetsbalansen inom lantmäteriet

åstadkomma ett enhälligt utskottsutlåtande, som innebär att riksdagen begär en utredning angående förhandlingsrätt för löntagarorganisationerna att få förhandla för sina medlemmar som redan gått i pension. Med detta beslut tillmötesgår riksdagen ett önskemål, som aktualiserats för länge sedan och som fått ett klart stöd i de remissvar som bl. a. Landsorganisationen och TCO avlämnat.

Vår tillfredsställelse är desto större som riksdagen — enligt vad som anges i utskottsutlåtandet — redan för 22 år sedan, eller 1945, underströk betydelsen av att denna fråga borde utredas. Detta ställningstagande grundade sig på en motion som avlämnats här i riksdagen och som var inspirerad av tjänstemannarörelsen. Riksdagens begäran sändes vidare av Kungl. Maj:t till 1948 års förhandlingsrättskommitté, men frågan togs inte upp i den slutliga behandlingen av utredningen.

Erfarenheten har visat att tillkomsten av den stora ATP-reformen, som genomfördes efter stor strid här i riksdagen, trots allt inte täcker in pensionsfrågans lösning, framför allt av vissa kategorier äldre tjänstemän, som i nuvarande läge i alla avseenden inte kan anses fått sin pensionsfråga löst på ett helt tillfredsställande sätt. Under alla förhållanden föreligger behov av att få föra regelrätta förhandlingar med arbetsgivarparten i dessa frågor.

Herr talman! Med dessa ord har jag endast velat understryka betydelsen av dagens beslut, som ger rättvisa åt vissa smärre grupper, och vi torde nu kunna hoppas att detta beslut innebär början till slutet på en — ur min synpunkt — onödigt segsliten fråga.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 22, i anledning av väckta motioner om ökade möjligheter att erhålla studielån;

nr 23, i anledning av väckta motioner om studiesociala förmåner vid svensk skola i u-land; och

nr 24, i anledning av väckta motioner om ersättning från den allmänna försäkringen för resekostnader vid sjukdom.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 18, i anledning av väckt motion om ett särskilt rättsinstitut för upplåtelse av jord till skogsbruk;

nr 19, i anledning av väckta motioner om ett enhetligt identifieringsljus på utryckningsfordon i de nordiska länderna;

nr 20, i anledning av väckta motioner om undersökning vid bilprovning av koloxidhalt; och

nr 21, i anledning av väckta motioner angående backspegel på motorfordon.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om åtgärder för att minska arbetsbalansen inom lantmäteriet

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 4, i anledning av väckta motioner om åtgärder för att minska arbetsbalansen inom lantmäteriet.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade, likalydande motioner, nämligen I: 363, av herr *Eskilsson m. fl.*, och II: 579, av herr *Nilsson* i Bästekille och herr *Krönmark*, hade yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla, att åtgärder måtte vidtagas för att

Om åtgärder för att minska arbetsbalansen inom lantmäteriet

minska eftersläpningen av förrättningar och uppdrag inom lantmäteriet samt att härvid måtte beaktas möjligheter att viss lantmäteriförrättning kunde anförtros privat lantmäteripersonal.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att motionerna I: 363 och II: 579 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid utlåtandet fanns avgivet ett särskilt yttrande av herrar *Carl Eskilsson, Lundberg* och *Eliasson* i Moholm.

Herr **ESKILSSON** (h):

Herr talman! De högermotioner som behandlas i jordbruksutskottets utlåtande nr 4 rör frågan om åtgärder för att minska arbetsbalansen inom lantmäteriet. Motionärerna hemställer att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att åtgärder vidtas för att minska eftersläpningen av förrättningar och uppdrag inom lantmäteriet.

Det är ju känt både för allmänheten och inte minst för kommunalmännen ute i landet att det fortfarande råder en stor eftersläpning inom lantmäteriet, trots de försök som under senare år gjorts att råda bot på missförhållandena. Sådan eftersläpning förekommer på många områden och medför olägenheter av olika slag för allmänheten. Oftast kanske svårigheterna gör sig gällande i samband med avstyckningar för bostadsbyggande, där väntetiderna många gånger medför dröjsmål med slutlig reglering av fastighetsbeläning. Detsamma gäller förrättningar angående bl. a. enskilda vägar, där väntetiden ofta sträcker sig över många år.

Motionerna har varit ute på remiss bl. a. hos lantmäteristyrelsen som avgivit ett mycket långt remissyttrande, vilket även finns utförligt refererat i jordbruksutskottets utlåtande.

Till en början vill lantmäteristyrelsen reducera den påstådda arbetsbalansens storlek och förmenar att den inte är så

omfattande som motionärerna har antytt. Styrelsen konstaterar dock att lantmäteriet arbetar med besvärande väntetider och anger att detta främst beror på bristande personella resurser. Men man hävdar från lantmäteristyrelsens sida också att svårigheterna till stor del beror på olämplig uppsplittning av resurserna och anser att det skulle vara till fördel för resultatet om hela fastighetsbildningsväsendet eller i varje fall större delen därav organisatoriskt samordnades.

Där har vi motionärer en annan mening. Vi tror att det skulle vara till fördel för verksamheten, om man lät privat lantmäteripersonal överta en del av arbetsuppgifterna. Denna personal, som bl. a. är knuten till konsultföretag av olika slag, arbetar i regel under friare former och kan många gånger även lösa lantmäteriuppgifter i samband med fullgörandet av andra uppdrag ute på fältet.

Jordbruksutskottet har vitsordat angelägenheten av att åtgärder vidtas för att minska den allttjämt besvärande arbetsbalansen inom lantmäteriet. Utskottet vill emellertid i avvaktan på utredningar som pågår inte vidta några särskilda åtgärder i motionernas syfte utan föreslår att de skall lämnas utan någon riksdagens åtgärd.

Vi har ifrån motionärernas sida inte velat reservera oss mot utskottets förslag. Vi är medvetna om att det pågår utredningar på detta område, och vi har förhoppningar om att dessa utredningar skall kunna leda till en förbättring inom lantmäteriet. Men vi har i ett särskilt yttrande angivit att enligt vår mening borde man utan att avvakta ytterligare utredningar allvarligt överväga möjligheten att överlåta en del arbetsuppgifter på privat lantmäteripersonal och därigenom utnyttja den arbetskapacitet, som förefinns utanför det statliga lantmäteriet.

Vi har som sagt, herr talman, inte kommit med något särskilt yrkande. Jag har med mitt anförande endast ve-

Om åtgärder för att minska arbetsbalansen inom lantmäteriet

lat understryka den mening som vi givit till känna i det särskilda yttrande som är fogat till utskottets utlåtande av herrar Lundberg, Eliasson i Moholm och mig själv.

Herr SKÅRMAN (fp):

Herr talman! Eftersom jag sitter här i kammaren och i mitt borgerliga yrke sysslar med lantmäteri, kan jag inte underlåta att komma med några uppgifter med anledning av den motion som här behandlas.

I motionen sägs bl. a. att en av orsakerna till att lantmäteriet inte hinner med sina arbetsuppgifter är, att det inte debiteras marknadsmässiga priser. Jag delar den uppfattningen fast med motsatta synpunkter, och jag vill därför påpeka vad som hänt på taxerområdet inom lantmäteriet.

Fram till 1947 års slut arbetades det med sportelinkomster. Den taxa som gällde till den 1 januari 1948 hade för dagarvode fastställt ett belopp av 12 kronor, som skulle utgöra ersättning för åtta timmar, d. v. s. 1:50 i timmen. Den taxa som omtalas i lantmäteristyrelsens skrivelse fastställdes att gälla från den 1 oktober 1966, alltså i höstas. Enligt denna taxa är kostnaden för lantmätare 77 kronor per timme. Det innebär således en höjning med 75 kronor 50 öre per timme, d. v. s. 5 033 procent. Ett annat exempel: en avstyckning på högst 15 000 kvadratmeter kostade fram till år 1948 endast 35 kronor ute på landsbygden. Enligt den taxa som fastställdes att gälla från den 1 oktober 1966 kostar en avstyckning på högst 2 500 kvadratmeter mellan 600 kronor, om tomten är obebyggd, och 800 kronor, om den är bebyggd. Det innebär en höjning med mellan 1 614 och 2 186 procent på 20 år. Även om inflationen har gått väldigt hårt fram med penningvärdet, kan man nog anse att den höjningen torde räcka till både för att täcka inflationen och för att bromsa onödiga förrättningar. Följden av att lantmäteriatgärder blir för

dyra är att folk underlåter att verkställa den fastighetsdelning som borde ske fortlöpande inom samhället. Vi kan riskera att få Dalaförhållanden i hela riket, om vi skulle debitera för höga avgifter.

I motsats till motionärerna anser jag att lantmäteriet bör hållas strängt statligt. Det skall dock inte vara ett affärsdrivande verk utan ett serviceverk. Redan Gustav II Adolf, som grundade lantmäteriet vilket oavbrutet har verkat sedan år 1628, begrep det. Senare har tyvärr lantmäteriatgärderna splittrats på olika händer. Jag tycker i motsats till motionärerna att det är nog med splittring på detta område redan nu då statliga lantmätare, statliga karterare, personal från kartverket och statens produktionsaktiebolag samt konsultfirmor springer och snubblar på varandra med sina grundkartemätningar. Det finns inte något system i den grundkarteverksamhet som har växt upp under de senaste 20 åren. Skulle man nu införa samma system på fastighetsbildningsområdet, finge vi det verkliga sammelsuriet. I stället, skulle jag vilja säga, borde givetvis statsverket ha fått kontrollen över allt detta och sett till att allmänheten fick en ferm och korrekt service. Jag har således helt motsatt åsikt mot motionärerna.

Nu har man väl inget annat att göra än att vänta på den utlovade nya lagstiftningen om fastighetsbildning. Justitieministern svarade mig på en enkel fråga för några veckor sedan, att lagförslaget skulle remitteras till lagrådet redan år 1968. Man kan då räkna med att förslaget kommer på riksdagens bord under år 1969 och att lagen träder i kraft under år 1970. Det är några år till dess, men lagen är i alla fall på väg. Det är alltså inte fråga om en utredning utan fråga om ett direkt lagstiftningsarbete som håller på att ske. Vidare har antalet studerande till lantmätare ökat. Den första stora kullen civilingenjörer på lantmäteriområdet blir färdig under år 1968.

Om åtgärder för att minska arbetsbalansen inom lantmäteriet

Vad vi skulle behöva i lantmäteriet är ett par år av arbetsro. Jag tror att man redan nu kan skönja en viss minskning av arbetsbalansen i samtliga län utom ett län i Västsverige.

Jag vill sluta med att säga, herr talman, att det är inget lätt hantverk att kryssa mellan olika bestämmelser, att ta kontakt med alla de skilda myndigheter som tillskapats under senare årtionden, att ena stridiga viljor och att ibland tolka otydliga och oklara äldre rättshandlingar och kartor. Det är inte de rutinmässiga avstyckningarna herr Eskilsson nämnde som är problemet. De är bagateller att verkställa, och dem, skulle jag vilja säga, utför vi inom lantmäteriet närmast som en bissyssla och en avkoppling från de stora och svåra frågorna.

Som jag förut har sagt, bör lantmäteriet därför inte bli ett affärsdrivande verk. Det skulle gå ut över fastighetsbildningen på lång sikt. Lantmäteriet måste förbli en serviceinstitution till allmänhetens hjälp för att hålla ordning och reda på de fastigheter som överlever människorna och som kommer att bestå och som lantmäteriet kommer att få arbeta med i alla tider framöver.

Herr talman! Jag har inget yrkande.

Herr **ESKILSSON** (h):

Herr talman! Det kan ju vara en lek med siffror att räkna ut den procentuella förhöjningen av taxor, som blir mycket stor om man börjar tillräckligt lågt. Det ger emellertid inget riktigt uttryck för taxornas skälighet, utan då måste man ta hänsyn till de förhållanden som råder vid olika tillfällen. Om taxan en gång i tiden har varit alldeles onormalt låg och man sedan höjer den några tiotal kronor, kan det ju bli en mycket stor procentuell förhöjning utan att man därför kan säga att taxan har blivit för hög vid en senare tid-

punkt. I det särskilda yttrandet har vi emellertid — efter de upplysningar som lämnats om taxan — icke särskilt berört taxefrågan, utan vi har nöjt oss med frågan om organisationen i övrigt.

Herr Skärman var angelägen om att lantmäteriet även i fortsättningen skall vara ett serviceorgan och inte ett affärsdrivande verk, och det kan vara riktigt. Men då skall också detta serviceorgan kunna tillgodose allmänhetens behov och arbeta under rationella och effektiva former. Lantmäteristyrelsen vitsordar emellertid i sitt remissyttrande att det finns en hel del detaljer i samband med verksamheten som ingalunda är rationella, som ingalunda tjänar någon verklig funktion och som i stället verkar förhindrande och fördröjande på arbetet. Det är i det avseendet som jag tror att det skulle kunna vara värdefullt med en konkurrens med andra företag som arbetar under friare former och som inte är så bundna av en del byråkratiska föreskrifter.

Herr Skärman antydde till sist att arbetsbalansen håller på att minska i landet som helhet, och det är kanske riktigt att så är förhållandet. Jag vet att balansen är väldigt ojämn i landets olika delar. Emellertid var det naturligtvis med ett visst intresse jag läste vad överlantmätaren i Östergötlands län för en kort tid sedan redovisade angående verksamheten under 1966. Han konstaterade att det alltså finns för rättningar som är mer än fem år gamla och som man inte har kunnat komma till en lösning på. Jag har egen erfarenhet av den saken; jag går nämligen och väntar på en liten enkel vägförrättning sedan ett par år utan att den har blivit utförd. Det är sådana faktorer som gör att jag tycker man borde kunna lätta litet på skrankorna i arbetet och medge en viss tävlan även med privat lantmäteriverksamhet. Jag tror att det skulle vara till gagn i varje fall för allmänheten.

Om åtgärder för att minska arbetsbalansen inom lantmäteriet

Herr SKÅRMAN (fp):

Herr talman! Jag är helt överens med herr Eskilsson om att förhållandena har varit otillfredsställande. Men inte har de blivit bättre av den splittring i fråga om uppgifterna som har skett genom den i så hög grad ökade konsultverksamheten. Det har funnits ett begränsat antal lantmätare, ett begränsat antal mätningsingenjörer och ett begränsat antal karriterskor. Vad som har skett är att den allmänhet och de kommuner som inte har fått sina angelägna uppgifter utförda har betalat vad som helst för att få dem utförda med påföljd att dessa konsultfirmor av olika slag — det har ju också startats föreningar som bedriver sådan konsultverksamhet — har kunnat betala avsevärt högre löner än statsverket gjort. Därmed har de också övertagit en stor del av personalen från statsverket. Det har inte funnits mer än en pott att ta ur. Ett begränsat antal tjänstemän har utfört arbete inte på *ett* område, inte inom *en* myndighet eller inom *ett* verk, utan de har splittrats på flera sådana.

Jag skall inte gräva bakåt i tiden. Jag har sannerligen inte hört till dem som försvarat lantmäteriets eller statsverkets åtgärder när det gäller lantmäteriets rationalisering. Det förhåller sig tvärtom — jag har svart på vitt på den saken eftersom jag har lidit av litet skrivklåda och därför har vittnesmål kvar om vad jag har sagt i fråga om utvecklingen på detta område — och jag kan med glädje hålla med om det allra mesta av vad lantmäteristyrelsen nu skriver i sitt yttrande. Om man 15 år tidigare hade resonerat som man nu gör hade vi kanske sluppit de besvärande förhållanden som har rått under senaste tiden. Det är sannerligen inte heller så roligt för de tjänstemän som arbetar under sådana förhållanden. Vi har under de senaste åren på direkta direktiv huvudsakligen fått ägna oss åt att genomföra bostadsförslagsplanerna och att se till att hinder inte har lagts i vägen för bostadsbyg-

gandet. Sådana åtgärder som herr Eskilsson talade om, t. ex. vägförbättringar, ägouthyten, laga skiften och en hel del andra liknande åtgärder, har fått vänta mycket länge på att bli utförda. Det är inte tillfredsställande.

Om den begränsade kår av tjänstemän som kan detta arbete ytterligare splittras blir förhållandena ju ännu sämre. Jag tror att de väsentligt höjda taxorna kommer att medföra att inga okynnesförrättningar sker. Det har ju ofta förekommit att när grannar har blivit osams om någon oklar gräns så har den ene straffat den andre genom att begära gränsbestämning. En sådan förrättning är numera mycket dyr och kommer väl inte att ske i någon större utsträckning. Däremot finns det många mycket nödvändiga förrättningar som inte blir verkställda. Jag kan som exempel nämna det fallet att någon har råkat bygga ett uthus in över gränsen till grannens tomt. Tidigare gjorde de upp en sådan sak i gott samförstånd genom att den som byggt uthuset köpte till en remsa mark till sin egen tomt. Nu anser de det inte värt att betala 600—800 kronor för en sådan liten avstyckning, utan de skriver under ett papper sinsemellan, ibland ett köpeavtal, ibland ett nyttjanderättskontrakt. De flyttar gränsen och låter allt vara som det är, precis som man i alla tider gjort i Dalarna. Det blir inte lätt att klara upp äganderättsförhållandena när en gång de gamla kontrakten, som varken är lagfarna eller officiella på något sätt, har försvunnit och det endast på marken finns gränser som inte stämmer med den officiella fastighetsindelningen. Men just för att dessa frågor många gånger är grannlaga — det kan gälla tvister mellan grannar — är det angeläget att staten behåller översynen och kontrollen på detta område så som har varit fallet från början av 1600-talet fram till våra dagar.

Det är inte fråga om en strid om vem som skall utföra ett uppdrag. Jag kan försäkra herr Eskilsson att vi sam-

Om åtgärder för att minska arbetsbalansen inom lantmäteriet

arbetar mycket bra både med konsultfirmor och med enskilda. Vi är bara tacksvamma för den hjälp vi kan få. Men när problemet ligger på riksdagens bord gäller det att få frågan rationellt löst så att man inte splittrar resurserna och resultatet blir ännu sämre. Det är den synpunkt jag anlägger i denna fråga.

Herr ESKILSSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Det är svårt att diskutera denna fråga med en fackman som herr Skärman, som har gjort betydande insatser för att rationalisera verksamheten och som har ägnat hela sitt liv åt detta område. Jag har dock en aning svårt att följa herr Skärmans tankegång när han menar att eftersom vi har ett begränsat antal tjänstemän som arbetar inom lantmäteriet, vore det effektivaste sättet att utnyttja dessa befattningshavare att samla dem alla under en hatt.

Jag har den uppfattningen att det ibland kan vara värdefullt med konkurrens även när det gäller arbete inom den offentliga sektorn, men naturligtvis skall staten ha hand om kontrollen över arbetet. Vi kommer inte ifrån att en statlig institution ibland arbetar under mera tungrodda och byråkratiska former än vad enskild företagsamhet gör. Arbetseffekten och utbytet av tjänsterna kan sålunda bli större inom den fria företagsamheten än inom den statliga.

Det är inte bara fråga om att splittra resurserna utan också att utnyttja dem på ett så effektivt sätt som möjligt. De klagomål som ständigt och jämt framförs av enskilda personer, av kommuner och andra om hur länge de får vänta på att få arbeten av detta slag utförda vittnar om att det finns fog för önskemålet om en friare företagsamhet vid sidan av den statliga för att lösa en del uppgifter. Detta måste dock hela tiden ske under det statliga lantmäteriets kontroll och överinseende.

Herr SKÄRMAN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan väl inte övertyga herr Eskilsson, men låt mig ändå ta ett praktiskt exempel från verkligheten. Vid ett ägoutbyte i en socken i Västergötland skulle vi, såsom man alltid brukar göra, ansluta till det nät av mätpunkter som fanns tidigare för att få ett kontinuerligt sammanhang med den tidigare verksamheten på denna plats. Min mätningssingenjör kunde inte klara upp detta utan tillkallade mitt biträde.

När vi var ute och letade efter fixpunkter fann vi två olika markerade system. Ett var färdigmarkerat för flygfotografering, medan ett annat tydligen hade använts för fotografering något år dessförinnan. Samhället i fråga hade vidare ett gammalt system, vars markeringar vi först inte lyckades finna. Efter att ha hittat några s. k. punktbeskrivningar kunde vi dock leta fram även detta, och det befanns vara intakt.

På grund av att lantmäteriet inte haft hand om denna verksamhet fanns det alltså dels ett gammalt mätningssystem, dels ett system som var utlagt av en konsultfirma, dels och slutligen ett system som var utlagt av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för projektering av en ny väg. Mellan dessa tre system fanns inte något samband, utan de hade utarbetats var för sig. På samma sätt sker ibland med utredningar på detta område: den ena vet inte vad den andra gör.

Om detta arbete hade gjorts på ett och samma håll och materialet hade samlats, såsom man gör inom lantmäteriet, hade samma sak inte behövt upprepas flera gånger. Jag menar att man inte får splittra upp verksamheten på detta sätt i vattentäta skott som arbetar var för sig.

Hur skall man då kunna tvinga fram ett samarbete — genom något slags anmälningsplikt eller dylikt? Jag tror att detta är omöjligt att genomföra. Det är en uppgift som staten borde ha hand-

Om åtgärder för att minska arbetsbalansen inom lantmäteriet

haft men som den inte har skött. Bara det förhållandet att en motion om en ny fastighetsbildningslagstiftning, som bifölls år 1939 och som ledde till tillsättandet av en utredning på området, först 1968, såsom det har utlovats, kommer att resultera i ett förslag till lagrådet visar, att det inte bara är lantmäteriet som har missköts utan att kanske även den lagstiftande församlingen har arbetat för långsamt.

Herr **MOSSBERGER** (s):

Herr talman! De föregående talarna har inte framställt något yrkande på denna punkt, inte ens om bifall till utskottets hemställan, men jag utgår ändå från att de går på utskottets linje trots denna diskussion som kanske kommer något oväntat.

Jag kan naturligtvis hålla med herr Eskilsson om att det har förekommit en besvärande balans inom lantmäteriet. Jag är medveten om detta. Men jag har också en känsla av att denna balans har börjat att lätta. Det har alltså blivit något bättre förhållanden.

Jag skall inte gå in på skälen till denna besvärande balans. De kan vara många, och jag skulle kunna ange exempel på att den inte alltid berott på brist på lantmätare. Det har varit helt andra förhållanden som spelat in. Jag skall dock inte uppta tiden med detta.

Utskottet har hänvisat till att det pågår en utredning på området och att ett förslag kommer att framläggas. Det brukar ju vara kutym att man inte vidtar någon åtgärd medan utredning pågår, och jag har tolkat det särskilda yttrandet så att också herr Eskilsson varit införstådd med att avvakta denna.

Jag ber därför helt kort, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu ifrågakvarande utlåtandet hemställt.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning av väckta motioner om biologisk prövning av kemiska bekämpningsmedel; och

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående statligt stöd till trädgårdsnäringens rationalisering m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 12, i anledning av motioner om undervisning i hemvård och hushållsarbete för manliga pensionärer, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anmälades och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 121, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning m. m. jämte motion, såvitt ärendet hänvisats till utskottet.

Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition nr 88, med förslag till folkbokföringsförordning, m. m.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna på driftbudgeten för budgetåret 1967/68 inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner;

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande anslag för budgetåret 1967/68 till industri, energiför-

sörjning, teknisk forskning m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1967/68 till statens sjöhistoriska museum; och

nr 47, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1967/68 till Teologiska fakulteterna: Avlöningar;

bevillningsutskottets betänkande nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 12 och 20 §§ förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt jämte i ämnet väckta motioner; samt

jordbruksutskottets memorial nr 11, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till Befrämjande i allmänhet av fiskerinäringen.

Anmäldes och bordlades en av herr *Ernulf* avlämnad motion, nr 735, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 74, angående de nya lantbruksnämndernas organisation, m. m.

Herr TALMANNEN yttrade:

Jag vill meddela följande. Gemensam votering i anledning av de i dag bordlagda memorialen nr 47 från statsutskottet och nr 11 från jordbruksutskottet avses skola äga rum nästa onsdag, den 12 dennes.

Fredagen den 14 dennes avses plenum skola börja kl. 11.00.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna

Protokoll, hållet vid sammanträde med herr talmannen i första kammaren i ärende angående tjänstledighet, den 5 april 1967.

§ 1

På därom av stenografen i lönegrad Ae 25 Arnold Eriksson gjord framställning beviljades Eriksson tjänstledighet tiden 4—6 april 1967 för tjänstgöring vid Nordiska rådets session och förordnades fru Mary Malm att under samma tid fullgöra de stenograferingsgöromål som ankommer på Eriksson mot arvode som motsvarar lön enligt lönegrad A 21.

§ 2

Reservstenografen hos kammaren fru Yvonne Junestrand beviljades tjänstledighet för havandeskap under 180 dagar fr. o. m. den 14 mars 1967.

År och dag som ovan
K.-G. Lindelöw

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 15.15.

In fidem
K.-G. Lindelöw